

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

HET HOGER INSTITUUT VOOR BESTUURSWETENSCHAPPEN TE ANTWERPEN (1)

Als men de opgave overloopt van de referaten die op deze studiedag worden voorgebracht, komt men tot de vaststelling dat een uiteenzetting over het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen een eigen plaats inneemt.

Dit om verschillende redenen.

Vooreerst mogen we wel onderlijnen dat het de afgestudeerden van het Hoger Instituut zelf zijn die het initiatief ertoe hebben genomen. Twee hunner nemen ten andere vandaag hier het woord. De Vereniging van Oudstudenten mag de verdienste opeisen in de administratieve middens een meer dan bevredigende belangstelling te hebben gewekt voor haar eerste groot opzet naar buiten uit. Zij legt daardoor getuigenis af van haar kunnen en van haar activiteit. Al wie betrokken is bij het leven van het Instituut zal dit met voldoening aanstippen.

Er is een tweede reden. De cursussen in administratief recht die door de provinciën worden ingericht, beogen de meer praktische dan theoretische opleiding uitsluitend omzeggens van het personeel van de naar territorium gedecentraliseerde besturen. Het programma van vandaag zou kunnen doen vermoeden dat zulks ook het geval is voor het Hoger Instituut. Dat is evenwel slechts in zekere mate waar. Zijn actieplan is ruimer. De opleiding die het nastreeft, is meer theoretisch, wetenschappelijker dus, dan praktisch. Het richt zich gewis tot het personeel van provinciën, gemeenten en commissiën van openbare onderstand, maar daarenboven ook tot ander overheidspersoneel.

Na de eerste wereldoorlog hebben de provinciebesturen, het ene vroeger dan het andere, toonaangevend werk verricht inzake bestuursonderwijs. Ons Hoger Instituut leunt voorzeker zeer nauw aan bij het provinciebestuur, van hetwelk het trouwens financieel afhankelijk is. Toch is het kenschetsend dat het niettemin juridisch ervan los staat. Het bezit immers de vorm van een vereniging zonder winst oogmerken. Het is dus een privaatrechterlijk organisme dat zich

in zijn doelstellingen tot de openbare besturen richt. Privaatrechterlijke instanties die zich daadwerkelijk bekommeren om de bekwaamheid van de publieke ambtenaren, zijn wel niet zo talrijk in ons land. Door het beheer van het Instituut juridisch afgescheiden van het openbaar bestuur te houden is het mogelijk geweest het initiatief op een bredere basis te grondvesten en zich de medewerking te verzekeren van universiteitsprofessoren en van administratieve voor- aanstaanden uit de meeste te Antwerpen gevestigde publieke diensten. Op die wijze wordt duidelijk bewezen dat in de ogen van meerdere leidinghebbende ambtenaren het Instituut aan een behoefte beantwoordt.

Het Hoger Instituut is niet alleen in zijn huidige bestaan tributair van de provincie; zijn ontstaan zelf is aan haar te danken. Men beschouwt het zowat als de uitbreiding, de voortzetting van de bestuursleergangen, alhoewel deze zienswijze niet volledig juist is. Die opvatting leidt er toe dat in de gemeentelijke milieus gesproken wordt eensdeels van de lagere cursussen en anderdeels van de hogere leergangen. De eenheid van directie voor beide graden van administratief onderricht draagt daartoe vanzelfsprekend bij. Die stand van zaken doet zich nergens elders in het land voor. Men mag dus van een bevoorrechte toestand spreken voor het Antwerps ambtenarenkorps.

Voor iemand die niet innig vertrouwd is met het probleem van de opleiding der agenten van de lagere publiekrechtelijke lichamen zou het mogelijk wel verwondering kunnen wekken hier vandaag geen rol toebedeeld te zien aan de rechtsfaculteiten onzer universiteiten. De opstellers van de dagorde dezer besprekingen begingen nochtans geen vergetelheid. Want het feit is daar : geen enkele onzer universiteiten vervult enige taak, of hoogstens zeer indirect, met het oog op de opleiding van diegenen die de medewerkers zijn van de mandatarissen der lagere openbare besturen. Deze alleen staan vandaag aan de dagorde. Het aandeel van de universiteiten in de vorming van de rijksambtenaren komt hier niet ter sprake; zelfs voor de gemeentelijke ambtenaren blijven hier buiten beschouwing de strikt technische functiën en gediplomeerden, zoals de ingenieurs, de dokters in de geneeskunde, de philologen, de scheikundigen, ook de architecten trou-

(1) Op 25 April 1953 werd door de Vereniging voor Oudstudenten van het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen te Antwerpen in de Provincieraadszaal een studiedag ingericht gewijd aan de «Opleiding van ambtenaren der Lagere Publiekrechtelijke Lichamen». Een der prae-adviezen was gewijd aan het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen te Antwerpen. Deze uiteenzetting laten we hierna volgen.

wens. Maar de vaststelling dat de universiteiten praktisch geen aandeel nemen in de vorming van de, laten we ze noemen, niet-technische ambtenarij — deze die alleszins uitsluitend hier in behandeling wordt genomen — is me een vreugde te meer de doelstellingen en de werking van het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen te mogen aansnijden omdat het naar universitaire leest is geschoeid en dus als het ware een brug heeft gelegd over twee gebieden die zich geïsoleerd bevonden.

Als daarbij nog wordt gezegd dat het in het Hoger Instituut alleen om avondonderwijs gaat, dan hebben we meteen beknopt de karakteristieken van het hoger bestuursonderwijs te Antwerpen aangegeven. Dit beoogt te zijn gespecialiseerd universitair onderwijs, wat o.m. betekent dat het om een onderricht gaat met minder een beschrijvende dan wel een analytische en verklarende strekking. Dit onderwijs, met een uitgebreid programma, heeft als uitgangspunt de provinciale overheid, die zich in zekere opzichten doet gelden als een centripetale en in andere opzichten als een centrifugale kracht. Centrifugaal in die zin dat zij afstand heeft gedaan van haar zelfstandigheid met de bedoeling tot een samenstreffen te komen met monetaire en materiële bijdragen uit andere middelen. Centripetaal anderdeels, omdat zij de opleiding verzekert van ambtenaren, niet-technische ambtenaren, voor welke administraties ook.

Ons Antwerps Instituut is evenwel geen unicum in het land. Ere aan wie ere toekomt. Twee initiatieven gingen zijn stichting vooraf.

In de eerste plaats het te Brussel, eerst Rouppeplaats, later Maurice Lemonnierlaan, gevestigde « Institut Supérieur de Commerce ». Dit Instituut werd in 1911 opgericht onder de benaming van « Ecole Supérieure des Sciences Commerciales, Financières, Consulaires et Administratives ». Ook in deze instelling gaat het om avondleergangen met een lesrooster die afgestemd is op het hoger onderwijs. Van belang is aan te stippen dat dit Instituut het voorrecht geniet — wat bij ons weten, voor welke aard van onderwijs ook, voor geen enkele andere avondinstelling het geval is, tenzij voor het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen van Elsene en voor de handelsgroepering van het St Aloysiusinstituut, — erkende wetenschappelijke titels af te leveren, nl. deze van kandidaat in handelswetenschappen na 3 jaar en na 5 jaar studie deze van licentiaat in de handels- en financiële, zowel als in handels- en administratieve wetenschappen, met in ieder studiejaar 20 à 21 uur studie per week. Een twintigtal jaren terug kon aldaar zelfs, aan de hand van een programma van bestuursrecht, verdeeld over drie studiejaar, ieder jaar 10 u. cursus per week omvattend, de zelfstandige graad van licentiaat in administratieve wetenschappen worden bekomen, mogelijkheid waarvan verschillende bekende hoge ambtenaren gebruik hebben gemaakt. In 1934 (2) werd de mogelijkheid evenwel afgeschaft ingevolge een beslissing van het Ministerie van Openbaar Onderwijs in aansluiting met de wet op de bescherming der titels van hoger onderwijs dd. 11.9.1938, achteraf gewijzigd bij de wet van 21 November 1938. Om het licentiaat in bestuurswetenschappen te bekomen dient men sindsdien om te gaan langs het handelsonderwijs, met dien verstande dat tijdens het laatste studiejaar, het vijfde studiejaar dus, vooral de klemtoon op het administratief recht wordt gelegd. Men kan niet ontkennen dat de administratie op economisch gebied een steeds grotere rol heeft te ver-

vullen en dat het voor een hogere ambtenaar een onbetwiste behoefte is zich een duidelijk inzicht te vormen in de problematiek van de staathuishoudkunde en van de financiële wetenschappen, maar of de kennis van warenkunde, verzekeringstechniek, aardkunde, differentieële en integrale mathematica, levensleer, nijverheidsboekhouding volstrekt vereist is voor iemand die zich vooral de administratieve wetenschappen wil eigen maken, valt te betwijfelen. Toch zijn dit vakken die tussen de vele voorkomen in het programma van het Institut de Commerce, voor het behalen van de candidatuur en het licentiaat in handels- en administratieve wetenschappen.

In onze universiteiten bestaat een nauwe band tussen de staats-, de sociale, de administratieve en sinds meer recente datum (3) de diplomatieke wetenschappen. Die band is volkomen verantwoord. Maar het gaat niet op te beweren dat de administratieve wetenschappen niets meer dan een specialisatie uitmaken van het handelsonderwijs. Zo wordt het nochtans beschouwd in de studie van de bestuurswetenschappen buiten de universiteiten om, althans wanneer men de voordelen die verbonden zijn aan de erkenning van staatswege als instelling van technisch onderwijs wil verkrijgen. We zullen in de loop van deze uiteenzetting de gelegenheid hebben daarop terug te komen, maar van nu af menen we te mogen aanstippen dat veeleer subsidieringsmodaliteiten vanwege de Rijksdienst voor Technisch Onderwijs, of anders uitgedrukt de catalogeringsmogelijkheden volgens het statuut van het technisch onderwijs hiervan de oorzaak zijn.

Te vermelden valt dat weliswaar het « Institut » nog een afzonderlijke sectie voor bestuurswetenschappen bezit, insgelijks met vijf jaar studie, met een minder zwaar programma als dat van de candidatuur of de licenciaten, maar alleen leidend tot het bekomen van het « diplôme spécial de hautes études administratives ». Het zijn de afgestudeerden dezer laatste afdeling, op voorwaarde dat zij rijksagenten zijn, die begin 1949 bepaalde voordelen hebben ontvangen van regeringswege, waarover aanstonds meer.

Dit voordeel deelt het evenwel met het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen van Elsene bij Brussel (4).

Het komt me voor dat twee redenen in 1938 tot de stichting van deze instelling (5) door enige rijksambtenaren, destijds verenigd in de v.z.w. Vereniging voor Onderwijs en Cultuur in Groot-Brussel, hebben aanleiding gegeven. Door de vervlaamsing van onze bestuurskaders, vooral gegroeid uit de wet van 1932, deed zich de behoefte gevoelen gelijkaardige mogelijkheden tot stand te brengen als deze welke voor de franssprekende ambtenaren door het Institut van de Lemonnierlaan werden geboden. De tweede reden is te vinden in het Statuut van het Rijkspersoneel dat, zoals U weet, dagtekent van October 1937.

Welnu, dit statuut had grondige hervormingen met zich gebracht. Het voorziet dat het rijkspersoneel in vier reeksen is ingedeeld. In beginsel worden, sinds het van kracht werd, de betrekkingen van de eerste categorie, de hoogste reeks, voorbehouden aan universiteitsgediplomeerden. De personeelsleden van de tweede reeks kunnen wel in bepaalde omstandigheden naar de eerste reeks overgaan maar ze dienen zich te onderwerpen aan bevorderingsexamens waarvan de stof in principe gelijk staat met deze van de examens

(3) R.B. 23-8-1947 - Mon. 29-10-1947.

(4) Statuten verschenen in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad dd. 22-10-1938.

(5) Erkend als instelling van Technisch Onderwijs A6/A1 bij K.B. van 3 Februari 1940, nadien in de reeks A5/A1 opgenomen bij R.B. dd. 25-7-49.

(2) Het Instituut werd erkend als instelling van Technisch Onderwijs bij K.B. 17-6-1934.

waarin de rechtstreeks voor de eerste categorie aan te werven universitaires dienen te slagen. Al wie de samenstelling van de personeelkaders van de openbare besturen kent zal toegeven dat het onbillijk zou geweest zijn de niet-universitaires a priori van de hogere ambten uit te sluiten. Er bevinden zich in iedere administratie elementen die de kwaliteiten in zich verenigen leidende functies waar te nemen. De zwaarte van de examens van het welslagen waarvan hun promotie arhangt is evenwel een hinderpaal, vooral wanneer men bedenkt dat hun kennis doorgaans meer de praktijk dan wel de wetenschappelijke principes tot basis heeft. Om aan deze elementen de opgang naar de hogere graden toe te laten was een geschikt onderwijs aangewezen.

Voor de vaststelling van zijn studieprogramma heeft het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen van Elsene zich minder gesteund op de aan de Universiteiten voor het bekomen van het licentiaat in de bestuurswetenschappen gedoede programma's, dan wel op de successen die het franstalige Instituut in het verleden had behaald, zowel onder opzicht van leerlingenaantal, als onder dat van degelijk gevormde ambtenaren. Het programma werd dus enigszins op dit van het « Institut Supérieur de Commerce » afgestemd. De wetenschappelijke studie van een omvangrijke stof werd verdeeld over talrijke vakken en over verschillende lesjaren, met in ieder lesjaar van October tot Juni doorlopende cursussen, met 12 tot 15 lesuren per week.

Men merke op dat beide Instituten, zoniet uitgesproken, dan toch taciet, zich niet inlaten met de opleiding van provincie- of gemeenteamttenaren. Hieraan is slechts één correctief toe te voegen: in het H. I. B. Elsene worden er insgelijks leergangen gehouden tot voorbereiding van het examen van politiecommissaris volgens het stelsel van 1935, wat de instelling o.i. wel heterogeen maakt.

Men merke ook op dat vóór 1949 aan het bekomen van het door een van beide instellingen afgeleverd diploma geen onmiddellijke voordelen waren verbonden. Zelfs het bezit van de titel van licentiaat was zuiver een prestigevoordeel vermits vóór het verschijnen van het Statuut op het Rijkspersoneel de aanwerving van rijkspersoneel aan geen bepaalde voorwaarden van hoger onderwijs was verbonden, en sinds het verschijnen van dit statuut bedoeld licentiaat, dus dit van handels- en bestuurswetenschappen niet gelijkgesteld werd met deze bekomen aan de universiteiten, zodat het niet dienstig was om rechtstreeks tot de voor universitaires voorbehouden betrekkingen toegelaten te worden (6). Deze laatste anomalie werd nochtans rechtgezet bij K.B. van 3.7.1951 (7). Alle licenciaten in handelswetenschappen genieten bij de aanwerving van rijksagenten hetzelfde regime. Dus o.m. ook zij die licentiaat in handels- en bestuurswetenschappen zijn, maar zij moeten langs het handelsonderwijs om gaan.

Het is derhalve te begrijpen waarom het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen van Elsene naar de richting van het handelsonderwijs is uitgeweken. Zijn benaming werd, een paar jaar terug gewijzigd in Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen. Handelsvakken werden aan het programma toegevoegd, derwijze dat ook daar de candidatuur en het licentiaat in de handels- en bestuurswetenschappen kan worden behaald. Deze afwijking naar

het handelsonderwijs, al kunnen praktische redenen entoe aanleiding gegeven hebben, is in de grond evenwel te betreuren.

Aan beide voormelde Instituten tenslotte werd bij Regentsbesluit van 18 Januari 1949 (8) een belangrijk voordeel verstrekt. Zekere andere gediplomeerden dan de licenciaten werden er toe gemachtigd, bij wijze van uitzondering en als voorlopige maatregel, zich aan te melden voor de vergelijkende examens voor toelating tot de proeftijd voor sommige betrekkingen van bestuurssecretaris.

Zekere gediplomeerden, zeggen we. Het gaat inderdaad alleen om de ambtenaren die sedert ten minste twee jaar een vaste aanstelling in de tweede categorie bezitten en die daarenboven het signalement « goed » hebben bekomen.

De regularisatiemaatregelen ten voordele van het tijdelijke rijkspersoneel hebben geen overgangsmogelijkheden bevestigd.

Met hetzelfde studieprogramma als dat van Elsene werd door het Antwerps Instituut voor Bestuurswetenschappen in 1941 van wal gestoken. De bedoeling was duidelijk. Onze metropool levert een aanzienlijk contingent rijksambtenaren. Vele staatsdiensten of onder staatstoezicht fungerende organismen hebben te Antwerpen hun zetel. Vele ambtenaren daarnaast, alhoewel in de centrale besturen te Brussel werkzaam, blijven metterwoonst hier gevestigd. De organisatoren van het eerste uur hebben ingezien dat de enen zowel als de anderen niet in geringe mate zouden worden geholpen wanneer te Antwerpen zelf een Instituut zou worden opgericht.

Te Elsene zowel als te Antwerpen immers eindigen de lessen te 21 uur. Het feit na volbrachte dagtaak meerdere dagen per week op dit gevorderde uur huiswaarts te moeten keren van uit Brussel, was voor velen een niet te onderschatten handicap.

Aangemoedigd door het succes dat de provinciale cursussen in administratief recht sinds 1922 hebben gekend, bekommerd om de belangen van de rijksambtenaren die op het provinciaal bestuur werkzaam waren, en daarenboven zeer vertrouwd als controleorgaan met het nut voor de ondergeschikte besturen om over wetenschappelijk geschoold elitepersoneel te beschikken, is de Bestendige Deputatie, op aansporing van de provinciale griffier de heer de Ruijter, de nieuwe weg ingeslagen, eerst als feitelijke vereniging, later vanaf 1948, toen de leefbaarheid van het initiatief bewezen was, als vereniging zonder winstoogmerken.

Zij richtte zich eerst en uitdrukkelijk tot de ambtenaren van de lagere publiekrechtelijke instanties. Op het eerste gezicht waren daartoe minder redeenen misschien. Er is voor de gemeentesecretarissen, gemeenterecepsiers, zomin als voor de overige graden van de gemeentelijke hiërarchie een wettelijk statuut. De voorwaarden van aanwerving voor de plaatselijke ambtenaren, onder voorbehoud van het goedkeuringsrecht der Bestendige Deputatie voor de benoeming zelf of van aan de verscheidene graden verbonden weddebarema's, worden door de respectievelijke instanties ingevolge hun autonomie zelf vastgesteld. Voor de provincieambtenaren is de Provincieraad respectievelijk de Bestendige Deputatie insgelijks vrijelijk bevoegd. Welnu, ter uitzondering van enkele betrekkingen in de economische of juridische diensten van de stad Antwerpen zelf, menen we dat vóór 1940, zomin als nu, de gedecentraliseerde besturen van deze zelfstandigheid gebruik hebben gemaakt om het bezit van diploma's van hoger onderwijs op te leggen. Er was en er is thans nog geen rush vast te stellen van

(6) K.B. 7-8-1939, gew. door K.B. 18-3-1940. Cfr. F. Morrisens, Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen, 1950, p. 45.

(7) Staatsblad 9-10 Juli 1951.

(8) Staatsblad van 28 Januari 1949.

afgestudeerden van hoger onderwijs naar provinciale of gemeentelijke functiën. Wij zijn onbevoegd om ons uit te spreken over de toestanden in andere provinciën, maar wat de provincie Antwerpen betreft zijn er op dit ogenblik ten hoogste een vijftal universitair (rechtsfaculteiten) in gemeentedienst. In werkelijkheid bestond er geen competitiegevaar voor de in dienst zijnde personeelsleden ten aanzien van jonge afgestudeerde universitair.

We menen nochtans dat de provinciale overheid vooruitziende is geweest. Van zekere zijde werden de laatste jaren reeds voorstellen naar voor gebracht om de functiën van gemeentesecretaris in de gemeenten met meer dan 10.000 inwoners, in principe aan de dokters in de rechten, de doctors of licenciaten in de staats- of administratieve wetenschappen of aan de licenciaten in het notariaat, voor te behouden. We denken in dat verband op het voorstel De Man, dat in 1946 in de Senaat werd naar voor gebracht (Parl. Doc. n° 96, Buit. Zit. 1946) en opnieuw neergelegd in de Senaat op 4 Juli 1950. De senaatscommissie voor Binnenlandse Zaken had zich in beginsel verenigd met dit voorstel, alhoewel zij meende dat de verplichting uitsluitend diende van toepassing gemaakt op de gemeenten van meer dan 20.000 inwoners (Parl. Doc. Senaat 1947/48, n° 204).

Anderdeels zal eenieder toegeven dat sinds de bevrijding de Belgische ambtenaren, ook deze van de provincie- en gemeentebesturen en van de commissiën van openbare onderstand, een behoorlijke bezoldiging genieten. Het is dus alleszins niet uitgesloten, zelfs indien het thans in voorbereiding zijnde statuut op het gemeentepersoneel geen verplichting van hoger onderwijs voorziet, dat geleidelijk naar een verzwaring van de aanwervingsvoorwaarden en naar een voorkeur voor universitair geschoold personeel wordt gegaan. Deze mogelijkheid is des te acuter wanneer men bedenkt dat het aantal studenten in de rechtsfaculteiten onzer universiteiten crescendo gaat. Tot voor een vijftiental jaren kon men zich reeds betrekkelijk bevoordeligd achten indien met in het bezit was van een gehomologeerd diploma van middelbaar onderwijs. Thans zijn deze legio. Zelfs het aantal doctors in de rechten, licenciaten in het notariaat, om niet te spreken van de licenciaten in staats-, sociale of administratieve wetenschappen, groeit aanzienlijk aan. Zij kunnen moeilijk nog worden opgeslorpt door het rijksambtenarenkorps, de magistratuur, het notariaat of de balie. Wij menen trouwens ons niet te vergissen dat vergelijkerwijze, althans ten overstaan van de doorsnee advocaat en voor de eerste tien jaren van dezes praktijk, financieel gesproken de gemeentelijke ambtenaar zich niet in een ongunstige toestand bevindt. Ook op het plan van de recrutering kan men zich derhalve aan een steeds grotere toepassing van de wet van vraag en aanbod verwachten.

Een juridische vorming is voor wie met een administratieve taak is belast van grote waarde. De jurist streeft immers in essentie naar objectiviteit. Voor hem primeert de wettelijkheid. Elke rechtgeaarde bestuursactiviteit, met welke ideologische overtuiging ook als basis, kan een versterkende kracht putten uit dergelijke wetenschappelijk gecultiveerde voedingsbodem.

Dit wil volstrekt niet betekenen dat in een nabije toekomst het ons absoluut noodzakelijk voorkomt de grote meerderheid van de betrekkingen in provinciale en gemeentelijke diensten aan gediplomeerden van het hoger onderwijs voor te behouden. Voor de gemeentelijke ambten is zulks alleszins nog minder het geval dan voor de rijksbetrekkingen, waar ingevolge het groter aantal afgestudeerde universitair en het niet te ontkennen rendement dat men door de stichting

van de graad van bestuurssecretaris heeft verkregen, de overgang van de tweede naar de hoogste reeks van het personeel wellicht geleidelijk zal bemoeilijkt worden (9). Het is minder noodzakelijk, zeggen we, de gemeentelijke functiën aan gediplomeerden van het hoger onderwijs voor te behouden omdat de gemeentelijke opdrachten alleszins meer met een uitvoerend dan wel met een constructief karakter zijn omkleed.

Ten opzichte van de universitair bevindt de niet-universitaire rijksambtenaar zich in het huidige stadium in zekere opzichten in een nadeliger positie dan de niet-universitaire ambtenaar die tot een hiërarchisch lager bestuur behoort.

In deze orde van gedachten is de wetenschappelijke vorming van de ambtenaren, anderen dan de universitair, om uiteenlopende redenen noodzakelijk: voor de rijksambtenaren dringt zij zich op omdat deze zich tegenover steeds moeilijker wordende bevorderingsmogelijkheden zullen bevinden; voor de provincie- en gemeentambtenaren is zij aangewezen omwille van de principiële bij Besluitwet van 10 Januari 1947 ingevoerde revalorisatie of evenwaardigheid der gemeentambten met deze van de rijksbesturen (Staatsblad 15.1.47), omwille ook van de evolutie der huidige administratieve behoeften die vergen dat de overheid beschikke over, is het niet volledig juridisch opgeleid personeel, dan toch met een in zekere mate in juridische geest gevormde ambtenarij.

Drie wegen staan met het oog hierop theoretisch open: ofwel de opleiding der ambtenaren, van welke administratie ook, aan de Universiteiten overlaten; ofwel tot de oprichting van hogere bestuurscholen in de schoot van de administratie zelf overgaan, ofwel ten derde initiatieven aanmoedigen die buiten de overheid of toch losser ten overstaan van de overheid worden genomen.

In het buitenland heeft men zich insgelijks voor het probleem gesteld gezien. Het zou buiten het bestek dezer uiteenzetting vallen een overzicht te geven van de richtingen welke men in Frankrijk, in Engeland en elders is uitgegaan. Ze hebben ten andere de jongste jaren het voorwerp uitgemaakt van merkwaardige verhandelingen voorgedragen in het Belgisch Instituut voor Bestuurswetenschappen (10).

Het feit dat de Universiteiten zich in het verleden weinig ingelaten hebben met de opleiding der ambtenaren — als dusdanig alleszins — sluit uit dat in ons land het monopolium van hoger bestuursonderwijs aan deze instellingen zou worden toegekend. Men dient ten andere het oog gericht te houden op hen die wegens financiële of familiale omstandigheden niet in de mogelijkheid zijn hoger dagonderwijs te volgen.

Tegen de organisatie van bijzondere cursussen in de schoot van de administratie worden bezwaren geformuleerd, die zeker niet zonder meer over het hoofd

(9) Cfr. Parlementaire Vragen en Antwoorden, Senaat, 1950-51, p. 492.

(10) Cfr. R. Grégoire, Maître des Requêtes au Conseil d'Etat de France: « La Réforme de la Fonction Publique en France ». Uitg. B.I.A.W.; A.P. de Mirimonde, Conseiller-Maître à la Cour des Comptes de France. « Note sur l'Ecole d'Administration » Uitg. B.I.A.W.; M. Bourdeau de Fontenay, Commissaire de la République Française: « L'Ecole Nationale d'Administration et le Centre de Hautes Etudes Administratives » Uitg. B.I.A.W.; L. Camu, Oud Koninklijk commissaris van de Bestuurs hervorming, « Le Centre International de l'Administration Publique » Uitg. B.I.A.W.; Noel F. Hall: « Buts et Méthodes de l'Ecole de Haute Administration Anglaise »; R. Didisheim: « La Formation des Agents de l'Administration » Uitgave van « Les Services Communs de Recherche et de Documentation Administratives ».

Tevens 1) de rapporten van de administratieve dagen 1933 ingericht door de Nationale Commissie der Administratieve Wetenschappen. 2) de referaten voorgebracht op de Round-Table Nice-Monaco 1951 van het Internationaal Instituut voor Adm. Wetenschappen en de notulen nopens deze besprekingen.

kunnen worden gezien. Er zijn er van principiële aard. Men heeft er op gewezen dat het minder aangewezen is voor de overheidsorganen, wier activiteit door wisselende regerings- of bestuurssamenstellingen wordt beïnvloed, de zorg voor de vorming van de ambtenaren op zich te nemen. Ambtenarenopleiding dient zoveel mogelijk vreemd te blijven van politieke motieven. Argumenten van sociale aard worden eveneens aangevoerd. Het voordeel van de hervorming zou mogelijk alleen enkele bevoorrechten baat brengen.

Ook praktische bezwaren zijn voorhanden en zij gelden gans in het bijzonder voor de minder personeeltalrijke besturen. Indien de schifting objectief gebeurt, zouden uitsluitend de begaafde en de meest toegewijde ambtenaren voor een speciale opleiding in een of ander centrum opgeroepen worden. Welnu deze beambten vormen vaak de spil van hun administratie. Men onttrekken gedurende een betrekkelijk lange periode aan hun gewone bedrijvigheid om hen toe te laten in een speciaal midden hun theoretische kennis te volmaken of er seminarie-oefeningen te volgen zou het bestuur ontriefen van degenen die er in de grond de goede werking van verzekeren met het onvermijdelijk gevolg dat zich een ontredde dezer diensten zal voordoen.

Die bezwaren doen zich niet voor ten aanzien van de Hogere Instituten voor Bestuurswetenschappen, zomin ten overstaan van deze van Brussel als die van Antwerpen. Het gaat immers om avondonderwijs, geen bevoordeligde schifting heeft plaats, de instellingen hebben slechts een financiële band met de openbare besturen, voor de degelijkheid van het universitair aan de huidige noodwendigheden aangepast onderricht geven zij voldoende waarborgen.

Wat dit laatste punt betreft zijn verschillende bewijzen voorhanden die we, wat ons Antwerps Instituut aangaat, willen onderlijnen.

Al onze lesgevers zijn universitaires. Meerderen zijn zelfs befaamde universiteitsprofessoren of practici van het recht. Vermits het Instituut zich tot alle graden van publieke lichamen wendt, zoals daarstraks gezegd, is het programma zeer algemeen. Na het verschijnen van het Besluit van 25 November 1942 (11) inzake het programma der Rijksuniversiteiten voor de candidatuur en het licentiaat in de staats-, sociale en bestuurswetenschappen, werd dit programma onveranderd overgenomen in zover het de bestuurswetenschappen betreft.

Het omvat de studie van het administratief recht in zijn verscheidene vertakkingen, het burgerlijk recht; de encyclopedie en de algemene beginselen van het recht, de geschiedenis van de bestuursinstellingen van België, de geschiedkundige kritiek, de instellingen van Belgisch Kongo, het staatsrecht, het internationaal privaatrecht; het natuurrecht; de staathuishoudkunde, de statistiek, de geschillen van bestuur, de parlementaire en wetgevende geschiedenis, het stelde van het vervoer en het verkeer, de begrotingswetgeving van Staat, Provinciën en Gemeenten, de nationale principes van de inrichting van de arbeid der Openbare Besturen, het vergelijkend administratief recht, de openbare diensten en de bestuursorganismen met een economisch doel, de fiscale wetgeving, enz.

Meer nog: dit volledig programma van de candidatuur en het licentiaat in de Bestuurswetenschappen werd nog met aanvullende vakken aangevuld wegens

de omstandigheden waarop we aanstonds zullen terugkomen.

Men zal vaststellen dat het programma zowel dienstig is voor de Rijks- en Parastatale Instellingen, als voor de Provincie- en Gemeentebesturen, en de van de gemeentelijke overheid afhangelende instellingen. Het economisch aspect van de administratie werd niet vergeten. Het is evenwel geen handelsonderwijs. Het specifiek eigen karakter van het bestuursonderwijs werd bewaard.

Dit programma wordt ingedeeld eerst over vier, thans over vijf studie jaren, met ieder jaar 11 of 12 uur cursus per week; het schooljaar loopt van half October tot half Juni. Telkens 's Maandags, Dinsdags, Woensdags en Donderdags van 18 tot 21 uur. Er is dus volledige evenwaardigheid met Gent.

De aanwervingsvoorwaarden zijn streng; maar werden bepaald in functie van de doelstellingen. Zij verschillen naar gelang men het Hoger Instituut beschouwt als zijnde een vormingsschool voor in dienst zijnde ambtenaren, als een verlengstuk voor de Provinciale Cursussen in Administratief Recht of als een universitaire inrichting zonder meer.

Inzake het eerste aspect geldt de regel dat men tot de eerste of tweede categorie van het Rijkspersoneel dient te behoren.

Voor het tweede dat men afgestudeerd dient te zijn van de lagere leergangen.

Ten aanzien van het laatste wordt gevegd dat men houder zij van een gehomologeerd of erkend diploma van volledig middelbaar onderwijs van de hogere graad, dat men geslaagd zij vóór de homologatiecommissie, dat men regent of lager onderwijzer zij, of dat men toegankelijk verklaard zij voor de Krijgsschool.

De universitaire scholing tenslotte wordt duidelijk nog bewezen door het feit dat in de loop van de verschillende studie jaren door de studenten meerdere praktische oefeningen dienen voorgebracht en dat het einddiploma slechts kan worden verkregen, wat te Elseno noch in het Institut Supérieur de Commerce bestaat, nadat men met welslagen een uitgebreide thesis over een administratief onderwerp voor een bijzonder collegium van professoren heeft verdedigd.

De vraag mag gesteld worden of ondanks zijn uitgebreid en degelijk samengesteld programma, de ernst van zijn organisatie, de waarde van zijn professoraal korps, de zwaarte van de examens, (na elf jaar bestaan werden slechts 37 einddiploma's uitgereikt), de standing van de lokalen waarover het beschikt, de strenge toelatingsvoorwaarden het Antwerps Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen de verdiende waardering heeft bekomen.

Vanwege de ambtenaren zelf alleszins. Sinds de stichting werden zes maal nieuwe studenten ingeschreven (de cursussen hernemen immers in beginsel om de twee jaar). Hun totaal aantal bedraagt op dit ogenblik 349, de vrije leerlingen niet bijgerekend; per jaar betekent zulks gemiddeld 58 studenten die zich niet afschrikken om vier achtereenvolgende dagen per week, gedurende praktisch gans het jaar, de Zomer uitgezonderd, iedere avond drie uur aan de studie te wijden, om dan nog niet te spreken van de vele vrije uren die zij daarenboven nog dienen op te offeren voor het bijwerken hunner nota's en de voorbereiding hunner praktische oefeningen, thesissen en examens.

De Universiteiten hebben zich tegenover iedere avondinstelling van hoger bestuursonderwijs terughoudend getoond. Men mag evenwel onderlijnen dat hun werking nochtans door deze inrichtingen in feite niet geremd wordt. De wegen lopen uiteen. Meer dan 90 % van de ingeschrevenen van het Antwerps Instituut zijn ambtenaren, die voorzeker thans van de enige hun

(11) Staatsblad van 30 Januari 1943, cfr. tevens het besluit van 25 Februari 1944 (Staatsblad van 13 Mei 1944), nadien hernomen in het Regentsbesluit van 1 Maart 1945 (Staatsblad 14 September 1945), gewijzigd door K.B. van 8 October 1951 (Staatsblad van 7 December 1951).

eenkomst eerst bindende kracht verkrijgt door de bij Koninklijk Besluit verleende goedkeuring en dat alleen ingevolge deze goedkeuring de bedingen der werkplaatsreglementen of der bijzondere overeenkomsten, die met de beslissing van het comité in strijd zijn, door nietigheid worden getroffen;

Dat de naleving van een beslissing, waaraan de bij Koninklijk Besluit te verlenen goedkeuring niet werd gehecht, niet verplicht is voor de werkgever, die zich daartoe niet heeft verbonden;

Overwegende dat anderzijds uit de vermeldingen van de bestreden sententie volgt dat de leden van het Nationale Paritaire Comité voor de Bedienden, welke in bewuste sententie worden aangezien als lasthebbers van de werkgevers, en inzonderheid van aanlegster door de werkgeversorganisaties, onder meer door die waarvan aanlegster deel uitmaakt, zijn voorgedragen met het oog op hun aanstelling door de Regering als leden van het organisme, waarvan de opdracht in artikel 10 van het Wetsbesluit van 9 Juni 1945 is omschreven;

Dat die afgevaardigden geen andere bevoegdheid hebben dan die tot deelneming aan de beslissingen van het Comité, waarvan de bindende kracht zelf afhankelijk is van de bij Koninklijk Besluit te verlenen goedkeuring;

Dat uit de hun gegeven opdracht geen macht voortvloeit om enkel door hun optreden te verbinden hetzij de afvaardigende beroepsorganisatie, hetzij de daarbij aangesloten, terwijl de beslissing, waartoe zij hun medewerking behoren te verlenen, zodanig uitwerksel niet heeft, zo daaraan de goedkeuring niet is gehecht, waarin bij voormeld artikel 12 is voorzien;

Dat de rechter over de grond door recht te spreken zoals hij gedaan heeft de in het middel aangehaalde wetsbepalingen geschonden heeft;

Om die redenen :

Zonder dat er grond zij om op de andere middelen der voorziening acht te slaan,

Verbreekt de bestreden sententie;

Beveelt dat dit arrest zal overgeschreven worden in de registers van de Werkrechtersraad van Beroep te Brugge en dat daarvan aantekening zal worden gedaan op de kaart van de vernietigde sententie;

Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Werkrechtersraad van Beroep te Gent, Kamer voor bedienden;

De kosten begroot op de som van 2.712 frank jegens de eisende partij en op de som van 352 frank jegens de verwerende partij.

NOOT : Verg. G. F. De Cuyper, Aangaande Collectieve Overeenkomsten, R. W. 1952/53, 225 v.v. en de aldaar aangehaalde rechtspraak en literatuur.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

"Rechtskundig Weekblad"

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 16 Januari 1953.

Voorzitter : M. Bail.

Raadsheer-verslaggevers : M. Vandermersch.

Eerste advocaat-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Internationaal Privaatrecht. — Gezag van gewijsde van buitenlands (Zwitsers) vonnis betreffende de staat van Belgische partijen (i.e. vonnis van echtscheiding). — Geen uitvoerbaarverklaring in België vereist. — De in de tweede alinea van artikel 10 van de Wet van 25 Maart 1876 gestelde vereisten zijn wezenlijk voor ieder vonnis, dus ook voor een vonnis gewezen door een vreemde rechter, wiens Staat geen verdrag op de grondslag van wederkerigheid met België heeft gesloten.

Het vonnis van een Zwitserse Rechtbank, waarbij echtscheiding is uitgesproken tussen echtgenoten die beiden van Belgische nationaliteit zijn, heeft, afgezien van alle uitvoerbaarverklaring in België, hier te lande gezag van gewijsde, met het gevolg dat het huwelijk als ontbonden moet worden beschouwd en dat een naderhand in België ingestelde vordering tot echtscheiding elke grond mist wegens afwezigheid van nog te ontbinden huwelijksband.

Noch de ordonnantie van Januari 1629, noch artikel 546 Rv. vinden toepassing, wanneer door een buitenlandse rechter gewezen vonnissen betreffende de staat van personen enkel worden ingeroepen om deze staat te bewijzen buiten elke daad van tenuitvoerlegging op goederen of van dwang op personen.

Artikel 10 van de Wet van 25 Maart 1876 heeft niet ten doel de procedure tot uitvoerbaarverklaring uit te breiden tot beslissingen, die voorheen niet daaraan waren onderworpen.

Iemand, die een staat verkrijgt krachtens een regelmatige titel, bezit in beginsel deze staat, waar hij zich ook moge bevinden.

Er bestaat geen onderscheid tussen de in het buitenland gewezen vonnissen omtrent de staat van buitenlanders en die, welke de staat van Belgische onderdanen betreffen.

Het verweer van de vrouw, tegen wie haar man een vordering tot echtscheiding heeft ingesteld, dat er geen huwelijk tussen partijen meer bestaat, levert niet een daad van tenuitvoerlegging op goederen noch een daad van dwang op personen op.

De in de tweede alinea van art. 10 van de Wet van 25 Maart 1876 gestelde vereisten zijn enkel toepassingen op buitenlandse vonnissen van regelen, waarvan de naleving door de Wetgever als wezenlijk wordt aangezien voor ieder vonnis. Ofschoon tussen Zwitserland en België geen verdrag bestaat op grondslag van wederkerigheid, heeft het bestreden arrest derhalve terecht beslist, dat het Zwitserse vonnis ten aanzien van de staat van partijen alleen gezag van gewijsde heeft in België, indien het aan de vereisten van art. 10, tweede alinea, voormeld voldoet.

de Peellaert t/ Breydel.

Gelet op het bestreden arrest, gewezen door het Hof van Beroep te Gent op 12 Februari 1951;

Over het eerste middel : schending van de artikelen 10 en 39 van de wet dd. 25 Maart 1876, 52, 234, 239bis, 264, 265, 266 oud en nieuw (wet dd. 14 December 1935,

doordat het bestreden arrest beslist dat een vreemd vonnis, door een Zwitserse Rechtbank gewezen en waarbij echtscheiding wordt uitgesproken tussen echtgenoten, die beiden van Belgische nationaliteit zijn, bij afwezigheid van verdrag tussen België en Zwitserland op grondslag van wederkerigheid, afgezien van alle uitvoerbaarverklaring in België, gezag van gewijsde bezit met het gevolg dat het huwelijk ontbonden is en dat een in België naderhand ingestelde eis tot echtscheiding elke grond mist bij ontstentenis van nog te ontbinden huwelijksband,

1°) zulks terwijl een vreemde rechterlijke beslissing (zelfs indien zij over de staat en bekwaamheid van Belgen uitspraak doet) door een Belgische Rechtbank uitvoerbaar dient te worden verklaard alvorens gezag van gewijsde daaraan kan worden toegekend;

2°) en terwijl de inroeping van een vreemd vonnis voor een Belgische Rechtbank om uit dit vonnis een artikel 6), 1349, 1350, 1351 van het Burgerlijk Wetboek, exceptie van onontvankelijkheid tegen een eis te ontleen, de uitvoering van dit vonnis door het Belgisch gerecht oplevert en de voorafgaande uitvoerbaarverklaring overeenkomstig artikel 10 van de wet dd. 25 Maart 1876 vereist;

Overwegende dat noch de termen van de ordonnantie van Januari 1629, noch die van artikel 546 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering toepassing vonden, wanneer door een buitenlandse rechtbank gewezen vonnissen betreffende de staat der personen enkel werden ingeroepen ten bewijze van deze staat bij uitsluiting van elke daad van tenuitvoerlegging op de goederen of van dwang op de personen;

Overwegende dat artikel 10 van de wet van 25 Maart 1876 niet tot doel heeft de exequaturprocedure uit te breiden tot beslissingen welke voorheen daaraan niet waren onderworpen;

Overwegende trouwens dat een parsoon, die een staat verkrijgt uit kracht van een regelmatige titel, deze staat principieel bezit, waar hij zich ook moge bevinden;

Overwegende dat de voorgaande beschouwingen uitsluiten dat, zoals in het eerste onderdeel van het middel naar voren wordt gebracht, er een onderscheid zou bestaan tussen de regelmatig in het buitenland over de staat van personen van vreemde nationaliteit gewezen vonnissen en die, welke op de staat van Belgische onderdanen betrekking hebben;

Overwegende ten aanzien van het tweede onderdeel van het middel, dat geen daad van tenuitvoerlegging op de goederen noch een daad van dwang op de personen oplevert de bewering van verweerster, tegen wie aanlegger een vordering tot echtscheiding had ingesteld, dat zij niet meer de staat van gehuwde vrouw heeft;

Dat het middel in rechte faalt;

Over het derde middel: schending van het artikel 10 van de wet dd. 25 Maart 1876, bevattende de voorafgaande titel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, en van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest beslist dat «het gezag van de Zwitserse beslissing niettemin zou moeten worden erkend, daar zij werd gewezen over de staat van de partijen, op voorwaarde nochtans dat zij voldoet aan de vijf punten aangehaald in artikel 10 van de wet van 25 Maart 1876, wat ter zake het geval is»,

zulks terwijl slechts indien tussen België en het land, waar de beslissing gewezen is, een verdrag op grondslag van wederkerigheid bestaat de rechter zich mag beperken tot het onderzoek of de beslissing aan bedoelde vijf punten voldoet,

en terwijl het bestreden arrest zelf vaststelt dat de zaak dient te worden beslist «bij afwezigheid van verdrag tussen België en Zwitserland op grondslag van wederkerigheid», waaruit volgt dat de rechter verplicht was de grond van de zaak te onderzoeken en weder te beoordelen alvorens het vreemde vonnis in België uitvoerbaar of toepasselijk te verklaren;

Overwegende dat het arrest het vonnis van de Rechtbank te Boudry, niet in België uitvoerbaar verklaart, doch slechts erkent dat hetzelfde gezag en bewijskracht heeft;

Overwegende dat blijkens de met elkaar in verband gebrachte artikelen 10 en 52, 7° van de wet van 25 Maart 1876 de grond van een door een buitenlandse rechtbank berecht geding vóór de Belgische rechter enkel weder behoeft te worden behandeld, wanneer het geldt de vreemde beslissing uitvoerbaar te doen verklaren in België en er tussen België en de vreemde staat geen verdrag is gesloten op grondslag van wederkerigheid.

Overwegende dat indien, ook wanneer zodanig verdrag bestaat, de tweede alinea van voormeld art. 10 de beslissing van het buitenlandse gerecht slechts als uitvoerbaar erkent, indien dezelve aan de in bedoelde alinea opgesomde vereisten beantwoordt, waarvan de reden is dat deze vereisten enkel de toepassing op de buitenlandse vonnissen uitmaken van regelen, waarvan de naleving door de wetgever als essentieel wordt aangezien voor de geldigheid van ieder vonnis;

Dat derhalve door te beslissen dat het verdrag van de rechtbank te Boudry, ofschoon het in casu niet aan het exequatur was onderworpen, ten aanzien van de staat der partijen alleen een regelmatige titel uitmaakte en gezag van gewijsde of bewijskracht had, indien het beantwoordde aan de vereisten opgesomd in artikel 20, 2e alinea, van de wet van 25 Maart 1876, het arrest geen van de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft;

Dat het middel in rechte faalt;

Over het tweede middel: schending van de artikelen 1317, 1319, 1320, 1350 en 1351 van het Burgerlijk Wetboek en van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest de door verweerster opgeworpen exceptie van het gezag van gewijsde, voortvloeiend uit het arrest van 29 April 1946, aanneemt en beslist dat de door dit arrest uitgesproken verklaring van ongegrondheid van de toen ingestelde eis «impliciet doch noodzakelijk medebrengt dat de voormelde buitenlandse beslissing wel in België «toepasselijk is»,

dan wanneer voormeld arrest dd. 29 April 1946 vaststelt dat de eis, welke het ongegrond verklaart, slechts strekte tot «entendre dire pour droit que le jugement rendu le 7 janvier 1935 par le Tribunal de Boudry était nul et de nul effet» en dat eiser «postulait uniquement la nullité du jugement suisse», en uitdrukkelijk verklaarde dat verweerster gehouden was de toepassing te vorderen «des mesures d'exécution prévues en matière de divorces par les articles 264 et 266 du Code civil, qui ont été modifiés ultérieurement par l'Arrêté Royal du 7 février 1936 et la loi du 14 décembre 1935», bepalingen die — aldus het arrest — «peuvent entraîner la déchéance du bénéfice du jugement accordant le divorce et sont d'ordre public en Belgique»;

Overwegende dat het bestreden arrest na de in het middel aangehaalde beschouwingen erop wijst dat «ware het zelfs anders, het gezag» van het vonnis van de Rechtbank te Boudry «niettemin zou moeten worden erkend» om reden dat dit vonnis werd gewezen over de staat der partijen en dat het voldoet

aan de vijf punten opgegeven in artikel 10, 2e alinea van de wet van 25 Maart 1876;

Overwegende dat deze redenen, zoals blijkt uit het op het eerste en op het derde middel verstrakte antwoord, de beslissing van het bestreden arrest wettelijk rechtvaardigen;

Dat, vermits het dienvolgens enkel tegen een overbodige reden is gericht, het tweede middel niet ontvankelijk is;

Over het vierde middel: schending van de artikelen 264, oud en nieuw, 265, 1317, 1319, 1320, 1350, 1351, 1352 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest beslist dat «de ontbinding van het huwelijk, uitgesproken door die rechtbank (van Boudry) niet afhankelijk is van het naleven in België van de door artikel 264 van het Burgerlijk Wetboek (Koninklijk besluit Nr 239 van 7 Februari 1926, artikel 6) voorgeschreven formaliteiten), zonder rekening te houden met het tussen partijen op 29 April 1946 door het Hof van Beroep te Gent gewezen arrest, dat het tegenovergestelde verklaard had,

zulkz terwyl deze definitieve beslissing beschikt dat de door verweerster aan eiser gedane betekening van het Zwitserse vonnis «peut aussi être considérée comme devant préparer l'application des mesures d'exécution prévues en matière de divorce par les articles 264 et 266 du Code civil, qui ont été modifiés par l'Arrêté Royal du 7 février 1936 et la loi du 14 décembre 1935; que ces dispositions légales concernant l'état des personnes en cas de divorce et qui peuvent entraîner la déchéance du bénéfice du jugement accordant le divorce, sont d'ordre public en Belgique»:

Overwegende dat de motieven van het op 29 April 1946 door het Hof van Beroep te Gent gewezen arrest onvolledig door het middel worden opgegeven; dat benevens de in het middel aangehaalde overwegingen dit arrest vaststelt dat niettemin in de loop van het geding tussen partijen niet werd gestreden over de toepassing der artikelen 264 en 266 van het Burgerlijk Wetboek; dat daaromtrent niets werd aangevoerd noch door aanlegger, die slechts de nietigverklaring van het Zwitserse vonnis vorderde, noch door verweerster; dat het beschikkend gedeelte van het arrest daaromtrent geen beschikking inhoudt;

Overwegende dat aldus blijkt dat de vraag betreffende de toepasselijkheid in het onderhavig geding van de artikelen 264 en 266 van het Burgerlijk Wetboek door het arrest van 29 April 1946 niet werd opgelost en dat derhalve het bestreden arrest van 12 Februari 1951, zonder het geloof te miskennen dat aan het arrest van 29 April 1946 is verschuldigd noch het gezag van gewijsde dat het heeft verworven, op grond van overwegingen die door het middel niet worden bestreden, heeft kunnen beslissen dat de door de Zwitserse rechtbank uitgesproken ontbinding van het huwelijk tussen partijen niet afhangt van de naleving in België van de formaliteiten, voorzien bij artikel 264 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat het middel dienvolgens niet gegrond is;

Om deze redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten en tot betaling van een vergoeding van 150 frank aan verweerster.

NOOT: Het arrest van het Hof van Beroep te Gent d.d. 22 Februari 1951, waartegen de voorziening gericht was, verscheen in het R.W. 1950-51, 1179.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 9 Januari 1953.

Zetel: MM. Devaux, voorzitter van de Raad van State-verslaggever, Moureau en Holoye.

Auditoraat: M. Maroy, auditeur.

Advocaten: Mrs Nobels en Janssens-Brigode.

1. Raad van State. — Geschil herstelvergoeding. — Bevoegdheid (1).
2. Raad van State. — Geschil herstelvergoeding. — Ontvankelijkheid van de vraag (2).
3. Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Termijnen (2).
4. Raad van State. — Geschil herstelvergoeding. — Buitengewone schade (3 tot 5).
5. Handel, nijverheid, geleide economie. — Reglementering. — Prijzen (3 tot 5).
6. Handel, nijverheid, geleide economie. — Invoer, uitvoer en doorvoer (3 tot 5).

1. De Raad van State is niet bevoegd om uitspraak te doen over de schade die het gevolg is van een fout.

2. Voor zover verzoeker zijn vraag om vergoeding mocht gronden op de onregelmatigheid der maatregelen waarvan hij gewag maakt en waarvan hij beweert dat zij met overschrijding of afwending van macht zijn genomen, had hij de nietigverklaring van die maatregelen voor de Raad van State moeten vorderen. Waar hij zulkz niet binnen de wettelijke termijn heeft gedaan, kan hij door een adviesaanvraag niet aan de bij de wet gestelde termijn van uitsluiting ontkomen. De vaststelling van die aangevoerde onregelmatigheid, ten gevolge van een overschrijding of afwending van macht, is wettelijk onmogelijk geworden en kan, althans wanneer de schade onmiddellijk op de bestreden maatregelen is gevolgd, niet tot grondslag van een vraag om vergoeding dienen.

3. Het ministerieel besluit van 3 October 1948, dat de prijs van het vlees op basis van de besluitwet van 22 Januari 1945 heeft vastgesteld, is een algemene maatregel die op alle verkopers van vlees van toepassing is. Ook al was er buiten verzoeker, die de enige was geweest om invoervergunningen aan te vragen en te bekomen, geen andere verkoper dan de Handelsdienst voor ravitaillering die toen waren op de markt bracht, volgt daaruit nog niet dat de maatregel een bijzonder karakter heeft gehad en dat de schade buitengewoon is.

4. De minister die een machtiging tot uitvoer heeft geweigerd, is niet gerechtigd het buitengewoon karakter van de schade, die de uitvoerder door zijn weigering mocht lijden, te ontkennen om de enige reden dat ten opzichte van de uitvoerder geen discriminatiemaatregel is genomen, zonder het algemeen karakter te bepalen van de regelen volgens welke hij besliste tot het toestaan van afwijkingen van de voor het verlenen der machtigingen geldende algemene regelen.

Daar een van die afwijkende regelen bestaat in het verlenen van machtiging tot uitvoer van producten van vreemde herkomst wanneer het contingent niet volledig door inlandse producten is gedekt, kan de reden der weigering, die verband houdt met de noodzakelijkheid dat soort van waren alleen voor de binnenlandse markt te bestemmen, betekenen dat de minister deze waren om beweegredenen van economische aard voor de ravitaillering van België wil voorbehouden of wel dat hij het bij de internatio-

nale akkoorden bepaalde uitvoercontingent uitsluitend voor de inlandse producten wil voorbehouden.

Dat op de Belgische markt toen een baisse van bedoelde waren was waar te nemen, wanneer de machtiging pas een maand na die baisse is geweigerd is niet voldoende om te bewijzen dat de administratieve overheid op dat tijdstip vermoedde dat die baisse zou voortduren en dat het voor 's lands ravitaillering en algemene economie nutteloos was in België nog langer voorraden te houden en dat zij het niet nuttig had kunnen oordelen die voorraad te bewaren om elke neiging tot hausse verder tegen te gaan. Indien de beslissing der administratieve overheid het gevolg is van een verkeerde beoordeling, is die vergissing dus kort na de eerste prijsdaling (Januari 1949) begaan. En hij die de waren invoerde, aanvaardde hierdoor niet alleen de normale handelsrisico's, maar ook de mogelijke gevolgen van een regime van prijsregeling en beperkte vrijheid inzake wissel en voortuitvoer, welk regime niet met normale handel is te verenigen.

5. Vijf maanden na de weigering, bij het beslissen over een nieuwe aanvraag om uitvoer, was het de minister mogelijk geworden zich er rekenschap van te geven dat de waren in het bezit van verzoeker voor 's lands ravitaillering niet nodig waren en dat de uitvoer der inlandse producten niet mogelijk was geweest.

Welnu, voor een goede administratie is vereist dat tot maatregelen (zoals een nieuwe weigering), die particulieren voor het algemeen welzijn ernstig kunnen schaden, alleen wordt besloten zo het nagestreefde doel er werkelijk kan door bereikt worden. Zo bewezen wordt dat de maatregel nutteloos was toen hij werd genomen, is het billijk de schade te vergoeden. Niet-vergoeding om de enige reden dat de administratie binnen de perken van haar bevoegdheid zou hebben gehandeld, zonder dat daarbij de verantwoordelijkheid van de Staat of zijn agenten was betrokken, kan de aan de overheid verschuldigde gehoorzaamheid en het gevoel van maatschappelijke solidariteit schaden. Een wettig belang zou immers zonder nut voor het algemeen welzijn geschaad zijn, waar geen bewijs voorhanden is dat aan dit belang de vereiste aandacht is geschonken en waar de administratieve overheid niet in staat is tot het vaststellen of zelfs tot het invoeren van de omstandigheden die de vergissing in het beoordelen begaan, toen de maatregel is getroffen, verklaren, rechtvaardigen of althans verontschuldigen.

4. Echter is de Staat naar billijkheid slechts vergoeding verschuldigd voor de schade die hij heeft kunnen voorzien door de aangevraagde machtiging te weigeren, doch niet voor de schade, geleden door latere uitvoerverrichtingen welke de betrokkene tot een goed einde had kunnen brengen, zo de eerste machtiging was verleend, van welke schade de Staat evenwel geen kennis heeft gehad.

De schade moet een bedrag belopen dat gelijk is aan het verschil tussen de prijs die verzoeker in het buitenland zou gekregen hebben en de prijs die hij in België op dezelfde datum zou hebben bekomen, had hij zulke lage prijzen aanvaard dat zij tot het kopen van zijn waren hadden doen beslissen.

Verzoeker kan de schade echter slechts tot het beloop van het door hem rechtstreeks en werkelijk geleden verlies doen gelden. Die schade is dus beperkt en bestaat in het onderhavige geval zelfs niet meer zo hij de waren, waarvoor de uitvoer was aangevraagd, ten slotte heeft kunnen verkopen tegen een prijs, gelijk aan die welke hij in het buitenland

had kunnen krijgen, plus de kosten die de inkoop-prijs van bedoelde waren ingevolge langer bergen hebben verhoogd.

Nationale samenwerkende vennootschap voor de vleeshandel t/ Belgische Staat (Minister van Economische Zaken en Middenstand).

Gezien het verzoekschrift, 4 Januari 1951 ingediend door de Nationale Samenwerkende Vennootschap voor de Vleeshandel en Vleesnijverheid;

Overwegende dat de adviesaanvraag, ingediend door de Nationale Samenwerkende Vennootschap voor de Vleeshandel en Vleesnijverheid, C.I.V. genaamd, betrekking heeft op het herstel van buitengewone schade ten gevolge van administratieve maatregelen waarvoor de Minister van Economische Zaken en Middenstand niet ontkent verantwoordelijk te zijn; dat verzoekster, in strijd met wat de tegenpartij beweert, de schade heeft geleden waarover zij klaagt en dat de door haar bestreden maatregelen haar eigen werkzaamheid betroffen; dat het namens die vennootschap door haar wettelijke vertegenwoordigers ingediend beroep dus ontvankelijk is;

Overwegende dat de C.I.V. een eerste vraag om vergoeding grondt op maatregelen die haar bij twee verrichtingen in verband met de invoer van bevroren rundvlees een buitengewone schade hebben berokkend; dat de C.I.V., na de bij de wet vereiste machtigingen te hebben bekomen, in België 3.000 ton rundvlees had ingevoerd; dat zij beweert dat de Eerste Minister in de C.I.V. een nuttige medewerker zag voor zijn politiek van terugkeer naar het privé-initiatief en zij zelf « de bestreden verrichting als een ravitailleringzaak beschouwde... dat zij geen winst beoogde»; dat een kabinetsattaché, op het tijdstip dat de machtigingen werden verleend, namens de bevoegde Minister aan de C.I.V. had geschreven: «... ik zou de verzekering willen bekomen dat die 3.000 ton bevroren vlees in België ingevoerd en vóór 15 Juni e.k. gedistribueerd zullen worden»; dat zij dat schrijven interpreteert als de waarborg die zij tot 15 Juni had om haar voorraad van 3.000 ton te verhandelen, zonder de concurrentie van de O.C.R.A. (*), een administratief organisme, te moeten vrezen; dat dit organisme echter 10 Juni, toen er nog 1.100 ton van die voorraad moest verkocht worden, machtiging kreeg om vlees op de markt te brengen dat het had ingevoerd en dat verkocht werd volgens de voorwaarden als bepaald bij een omzendbrief van 1 April 1948 die toestond rechtstreeks aan de slagers-kleinhandelaars te verkopen, terwijl de C.I.V. verplicht was door tussenkomst van de plaatselijke coöperatieve verenigingen te verkopen; dat een ministerieel besluit op 3 October 1948, toen de C.I.V. een nieuwe machtiging had gekregen om uit Uruguay 3.000 ton bevroren vlees in te voeren, de toegelaten verkoopprijs verminderde, dat die prijsverlaging «... waardoor de nieuwe verrichting praktisch geen winst kon opleveren, de C.I.V. belette het op de vorige voorraad geleden verlies te regelen en dat verlies nog vermeerde»; dat verzoekster er aan toevoegt dat de nieuwe bij het ministerieel besluit van 3 October 1948 toegelaten prijs is vastgesteld met het oog op de prijs voor de overeenkomsten die de Staat in Amerika had aangegaan, maar « die pas veel later zouden uitgevoerd worden»; dat zij eveneens gewag maakt van een telegram « van de Minister, hoofd der missie » die 8 Maart 1947 uit New York

«aan zijn diensten in België zeer nauwkeurige instructies» had getelegrafeerd «om de actie der coöperatieve vereniging, die zelfs nog niet was opgericht, tegen te werken», welk telegram namelijk het volgende bevatte: «Tracht met BIVA overeen te komen ter verijdeling plannen coöperaties slagers die zelf vlees willen invoeren»; dat zij uit al die feiten afleidt dat de maatregelen waardoor zij benadeeld is, opzettelijk zijn genomen om haar te schaden en dat zij alleen er in ieder geval de nadelige gevolgen van ondervonden heeft;

Overwegende dat de oorzaak der schade dus zou liggen in de aan de O.C.R.A. verleende machtiging om van 10 Juni 1948 af te verkopen, rekening houdend met de machtiging welke dat organisme reeds 1 April 1948 had om rechtstreeks aan de kleinhandelaars te verkopen, alsmede in het ministerieel besluit van 3 October 1948 dat de toegelaten verkoopprijzen verlaagde;

Overwegende dat de tegenpartij op de door de C.I.V. tot haar gerichte vraag om vergoeding heeft geantwoord dat de aan de C.I.V. verleende invoervergunningen de Staat niet bonden wat betreft de vaststelling van de minimumprijs van het vlees, dat de prijzen «steeds werden geregeld bij ministeriële besluiten, genomen op basis van een wetbepaling, namelijk de besluitwet van 22 Januari 1945»;

Overwegende dat een kabinetsattaché evenmin in eigen naam als in naam van de Minister de verbintenis kon aangaan de O.C.R.A., met het oog op de diensten welke de C.I.V. voornemens was te bewijzen, vóór 15 Juni 1948 niet als concurrent van de C.I.V. te laten verkopen; dat het, indien de C.I.V. dienaangaande ten gevolge van een fout was misleid, zaak van de rechtbanken zou zijn over het herstel der uit die fout volgende schade uitspraak te doen;

Overwegende dat het ministerieel besluit van 3 October 1948 een algemene maatregel is die voor al de verkopers van vlees gold; dat, ook al was er buiten de C.I.V., die de enige was geweest om invoervergunningen aan te vragen en te bekomen, geen andere verkoper dan de O.C.R.A. die toen waren op de markt bracht, daaruit nog niet volgt dat de maatregel een bijzonder karakter heeft gehad en dat de schade buitengewoon is in de zin van artikel 7 der wet van 23 December 1946 houdende instelling van een Raad van State;

Overwegende dat verzoekster, voor zover zij haar vraag mocht gronden op de onregelmatigheid der maatregelen waarvan zij gewag maakt en waarvan zij beweert dat ze met overschrijding of afwending van macht zijn genomen, de nietigverklaring van die maatregelen voor de Raad van State had kunnen vorderen; dat zij, waar zij zulks niet binnen de wettelijke termijn heeft gedaan van uitsluiting kan ontkomen; dat de vaststelling van die aangevoerde onregelmatigheid, ten gevolge van een overschrijding of afwending van macht, wettelijk onmogelijk is geworden en niet tot grondslag van een vraag om vergoeding kan dienen, althans in het onderhavige geval waar de schade onmiddellijk op de bestreden maatregelen is gevolgd;

Overwegende dat verzoekster een tweede vraag om vergoeding grondt op het schadelijk karakter van de administratieve maatregelen die haar de uitvoer naar Duitsland hebben verboden en haar bijgevolg belet hebben 500 ton bevroren varkensvlees en 400 ton spek, die zij in België in voorraad had en in Duitsland kon afzetten, te verkopen; dat zij beweert ingevolge dat verbod verplicht te zijn geweest die waar met verlies te verkopen, nadat de inkoopprijs er van door kosten voor langer bergen was gestegen; dat zij betoogt dat

de Staat haar billijkheidshalve de vergoeding is verschuldigd van het verlies dat zij op de inkoopprijs van de waar heeft geleden;

Overwegende dat — door een 16 Februari 1949 gedagtekende en voor de directeur van bestuur door directeur A. Deville ondertekende brief — bewezen is dat een beslissing verzoekster «het attest van voorrang voor de uitvoer» heeft geweigerd dat zij had aangevraagd om «voor gemeenschappelijke rekening met de V. F. Boucheries P. De Wyngaert» 215 ton bevroren varkensvlees voor een prijs van 6.643.153,30 frank naar de dubbelzone in Duitsland uit te voeren;

Overwegende dat de vennootschap onder firma Boucheries P. De Wyngaert 20 Juli, ingevolge een nieuwe, op 19 Juli 1949 ingediende aanvraag, van het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de wissel voor haar en verzoekster machtiging kreeg om in Duitsland 900 ton uit Argentinië herkomstig bevroren varkensvlees te verkopen, mits een met de Bayer Bergbau Bedarf gesloten koopovereenkomst voor te leggen; dat de opgegeven prijzen de volgende waren: 29.380.000 fr. als aankoopprijs cif Antwerpen, plus verzekeringskosten, hetzij 30.105.000 frank en 23.982.300 frank als te ontvangen som, min verzekeringskosten, hetzij 23.682.300 frank; dat die machtiging geen uitwerking kon krijgen ingevolge een administratieve beslissing genomen te hebben; dat die beslissing tussen 23 en 25 Juli 1949 is gevallen;

Overwegende dat de tegenpartij betoogt dat «ten opzichte van de C.I.V. geen discriminatiemaatregel is genomen en dat zij bijgevolg geen buitengewone schade heeft kunnen lijden»; dat zij echter, na de algemene regelen te hebben opgegeven die zij bij het verlenen van machtigingen tot uitvoer in acht nam, uitdrukkelijk toegeeft dat «die regelen niet zo strak waren dat geen afwijking mogelijk was»; dat de tegenpartij, om terzake te antwoorden, zich niet moet beroepen op het algemeen karakter van de regelen volgens welke zij de machtigingen verleende, maar wel op dat van de regelen volgens welke zij uitzonderingen op die door haar aangevoerde regelen toestond of uitsloot; dat zij toegeeft dat «het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de wissel uitvoer met een verlies van meer dan 3 t.h. aanvaardde, wanneer het algemeen belang zulks ver-eiste» en dat uitzondering werd gemaakt en afwijking toegestaan wanneer «men vaststelde dat het contingent niet volledig door inlandse producten was gedekt»;

Overwegende dat de reden voor de bij de eerste beslissing aan de C.I.V. ter kennis gebrachte weigering niet is geweest dat de uitvoer een verlies van meer dan 3 t.h. tot gevolg had; dat als reden voor het weigeren der eerste verhandeling werd opgegeven dat bedoelde soort waren «uitsluitend voor de binnenlandse markt moest bestemd worden»; dat die woorden niet noodzakelijk betekenen dat de schaarste op de binnenlandse markt de reden der weigering was; dat die reden kon zijn dat men de Duitse markt voor Belgische producten wenste voor te behouden; dat echter aan die woorden onmogelijk de betekenis kan worden gegeven dat de weigering was gegrond op het rekening houden met een verlies op de voortverkoop van waren van vreemde herkomst; dat de machtiging door het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de wissel voor de tweede verhandeling gegeven toen de prijs der waar nog was gedaald, anderzijds bewijst dat de regel, in de omstandigheden waarin de verhandeling plaats vond, naar het oordeel van het Instituut in dat geval niet moest worden toegepast; dat de door het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de wissel verleende machtiging de aankoop- en verkoopswaarden der

goederen, alsmede hun herkomst aangeeft; dat, indien er twijfel bestond over de redenen waarom de eerste machtiging is geweigerd, verzoekster dus gerechtigd zou zijn te beweren dat zij van het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de wissel een gunstige beslissing zou hebben bekomen door die omstandigheden te doen gelden; dat zij daarin is verhinderd door de motivering van de eerste weigering;

Overwegende dat de door het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de wissel gegeven machtiging betekent dat het algemeen belang in dit geval naar het oordeel van dat Instituut gebodt, de uitvoer met een verlies van meer dan 3 t.h. toe te staan; dat de tegenpartij geen enkele reden aanvoert die zij zou gehad hebben om er anders over te oordelen;

Overwegende dat de Minister zijn weigering dus niet alleen kan gegrond hebben op de wil, de waren der C.I.V. om beweegredenen van economische aard uitsluitend voor de ravitaillering van België te bestemmen, of op de wil, het bij de internationale akkoorden bepaalde contingent van invoer in Duitsland alleen aan de inlandse producten voor te behouden;

Overwegende dat verzoekster doet gelden dat de machtigingen tot uitvoer van waren van Argentijnse herkomst haar zijn geweigerd zonder dat de administratieve overheid zich heeft bekommerd om de vraag of Duitsland die waren in mindering zou hebben gebracht op het invoercontingent dat de overeenkomst van 6 Augustus 1948 en de bijkomende protocollen aan België toewezen; maar dat zij niet aanvoert dat zij er zich zelf om bekommerd heeft destijds op die vraag een antwoord te krijgen en dat het louter hypothetisch karakter van haar middel bewijst dat zij geen andere machtiging tot invoer in Duitsland had dan die welke zij het recht zou hebben gehad te bekomen, zo haar waren in mindering waren gebracht op het door België te leveren contingent;

Overwegende dat de eerste bestreden maatregel 16 Februari 1949 is getroffen, terwijl de prijsdaling voor varkensvlees van Januari dagtekende; dat verzoekster geen enkel gegeven voorbrengt waaruit men zou kunnen afleiden dat de administratieve overheid op dat tijdstip vermoedde dat die daling zou voortduren en dat het voor 's lands ravitaillering en algemene economie nutteloos was in België nog een voorraad bevroren varkensvlees te houden; dat uit het dossier zelfs niet blijkt dat zij bij de bevoegde overheid redenen van die aard heeft doen gelden; dat verzoekster zelf erkent en doet gelden dat het onmogelijk was inlands varkensvlees uit te voeren, omdat de gevraagde prijzen, vergeleken met die in het buitenland, te hoog bleven; dat het in voorraad houden van bevroren vlees in België dus als nuttig kon voorkomen om elke neiging tot verhoging verder tegen te gaan, te meer daar de Minister de bij ministerieel besluit van 12 April 1948 vastgestelde maximumprijs voor de verkoop aan de verbruiker niet verminderte, waardoor hij de baisse ongetwijfeld zonder regeringsinmenging tot stand wilde laten komen; dat, volgens een stuk door verzoekster als « uittreksel van de verantwoording der zaak » bij haar memorie van wederantwoord gevoegd, bovendien pas in Januari 500 ton bevroren varkensvlees is ingevoerd;

Overwegende dat de C.I.V., door zich met vleesinvoer bezig te houden, niet enkel de normale handelsrisico's, maar ook de mogelijke gevolgen van een regime van prijsregeling en beperkte vrijheid inzake wissel en voortuitvoer aanvaardde, welk regime niet met normale handel is te verenigen; dat de regelmatigheid van de maatregel die de schade heeft veroorzaakt, niet meer kan betwist worden ingevolge het

verstrijken der termijnen van beroep; dat, zo de beslissing der administratieve overheid in dit geval het gevolg is van een vergissing bij de beoordeling, die vergissing is begaan kort na de eerste prijsdaling en toen de C.I.V. zelf pas Januari de 500 ton varkensvlees had ingevoerd; dat uit geen enkel stuk van het dossier blijkt dat de tegenpartij op dat tijdstip speciaal attent is gemaakt op de economische toestand van de markt; dat verzoekster niet bewijst dat haar aanvraag tussen 16 Februari 1949 en de datum der tweede verhandeling, waarvan verder sprake, na nieuw onderzoek herhaaldelijk is afgewezen;

Overwegende dat de tweede bestreden beslissing vijf maanden later is gevallen, toen de prijzen van het inlands varkensvlees en van de andere vleessoorten sedert de maand Januari steeds meer waren gedaald, toen het administratief organisme, de O.C.R.A., zelf zijn verlies had verminderd door in Duitsland bevroren rundvlees te verkopen en de vereiste machtiging had bekomen, toen het bevroren varkensvlees, dat de C.I.V. in voorraad had, niet voor 's lands ravitaillering had gediend en de varkens der binnenlandse markt niet naar Duitsland hadden kunnen uitgevoerd worden; dat, waar de administratie in Januari had kunnen denken dat de C.I.V. in België met verlies zou verkopen en zodoende de prijzen helpen dalen, die verwachting niet in vervulling ging en dat de Minister de bij ministerieel besluit van 12 April 1948 vastgestelde maximumprijs voor de verkoop aan de verbruiker nochtans niet had gewijzigd;

Overwegende dat het 17 Juni 1949 met West-Duits-invoer van varkensvlees van 1 Juli 1949 af op een land gesloten handelsakkoord het contingent van de waarde van 1.500.000 dollar vaststelde, maar er onder dat artikel uitdrukkelijk aan toevoegde dat het varkensvlees « van Belgische en Luxemburgse herkomst » betrof; dat de overeenkomst, waarbij partijen de verbintenissen aangingen tot de betaling te machtigen « wanneer tussen de in- en uitvoerders contracten zijn gesloten onder voorwaarde, die voor beide partijen bevredigend zijn », slechts varkensvlees van Belgische en Luxemburgse herkomst betrof; dat de tegenpartij evenwel niet heeft beweerd dat het verder uitgevoerde varkensvlees door Duitsland niet voor het vastgestelde contingent zou zijn aangenomen;

Overwegende dat men zich na de eerste, in Februari door de tegenpartij geformuleerde weigering, er in Juli rekenschap kon van geven dat de waar, welke de C.I.V. in voorraad had, niet nodig was voor 's lands ravitaillering en dat het onmogelijk was geweest het binnenlands varkensvlees uit te voeren; dat de Raad van State in de door de tegenpartij overgemaakte dossiers geen bewijs van een objectief onderzoek van die beide kwesties heeft gevonden, noch documentatie over de onderhandelingen welke in Juli hadden kunnen laten verwachten dat het mogelijk zou zijn in Duitsland Belgisch varkensvlees te verkopen; dat de administratie overigens niet beweert dat verkoop van inlands varkensvlees in Duitsland mogelijk is geweest, noch dat het bevroren varkensvlees voor de ravitaillering van België heeft gediend;

Overwegende dat het voor een goede administratie vereist is dat tot maatregelen, die particulieren voor het algemeen welzijn ernstig kunnen benadelen, alleen wordt besloten zo het nagestreefde doel er werkelijk kan door bereikt worden; dat het billijk is de schade te vergoeden, indien men er zich bij nader onderzoek rekenschap kan van geven dat de maatregel nutteloos was toen hij werd genomen; dat niet-vergoeding, om de enige reden dat de administratie binnen de perken van haar bevoegdheid zou hebben gehandeld, zonder

dat daarbij de burgerlijke verantwoordelijkheid van de Staat of zijn agenten was betrokken, de aan de overheid verschuldigde gehoorzaamheid en het gevoel van maatschappelijke solidariteit kan schaden; dat een wettig belang immers zonder nut voor het algemeen welzijn zou zijn geschaad, waar geen bewijs voorhanden is dat aan dit belang de vereiste aandacht is geschonken en waar de administratieve overheid niet in staat is tot het vaststellen of zelfs tot het invoeren van de omstandigheden die de vergissing in het beoordelen, begaan toen de maatregel is getroffen, verklaren, rechtvaardigen of althans verontschuldigen;

Overwegende dat de aanvraag om machtiging de uitvoer van 900 ton bevroren varkensvlees betrof; dat niet wordt betwist dat de C.I.V. slechts voor 400 ton bij de verhandeling was betrokken; dat verzoekster echter heeft aangeboden te bewijzen dat zij in Duitsland een vaste koper had voor al de waren in haar bezit; dat zij daarom beweert dat de bestreden maatregel tot gevolg heeft gehad haar zowel te beletten de 400 ton te verkopen als de voor haar volledige voorraad gesloten koop uit te voeren;

Overwegende dat de Staat naar billijkheid slechts vergoeding is verschuldigd voor de schade die hij heeft kunnen voorzien door de aangevraagde uitvoer te weigeren en dat die uitvoeraanvraag slechts 400 ton aan de C.I.V. toebehorend varkensvlees betrof; dat in de brief van 14 Februari 1949 aan de C.I.V., ondertekend door de V. F. Boucheries P. De Wyngaert, overigens wordt gezegd: « De rest van onze beschikbare voorraad zal dadelijk na ontvangst, in bevredigende staat, van de eerste zending waarvan hoger sprake, door hen (de Duitse kopers) tegen dezelfde voorwaarden worden gekocht »; dat de in het origineel van de brief onderstreepte woorden bewijzen dat de verkoop van de rest van een goede uitvoering afhing en dat geen enkel stuk van het dossier bewijst dat de Staat over de volledige omvang van de door de C.I.V. ondernomen verrichting was ingelicht;

Overwegende dat bewezen is dat de C.I.V. de 400 ton bevroren varkensvlees op 20 Juli 1949 in Duitsland tegen een prijs van $23.682.300 \times 4 : 9 = 10.525.466$ frank had kunnen verkopen; dat het verlies als gevolg van de weigering der machtiging tot voortuitvoer van de 400 ton bevroren varkensvlees dus gelijk is aan het verschil tussen die prijs welke de C.I.V. in Duitsland zou gekregen hebben en de prijs die zij in België op dezelfde datum zou gekregen hebben indien zij zulke lage prijzen had willen aanvaarden dat de verbruiker zou beslist hebben bij de voortverkopers bevroren vlees in plaats van varkensvlees van de plaatselijke markt te kopen; dat zij die schade evenwel slechts tot het beloop van het door haar werkelijk geleden verlies kan doen gelden; dat die schade dus beperkt is of zelfs niet meer bestaat, zo zij die 400 ton bevroren varkensvlees ten slotte heeft kunnen verkopen tegen een prijs gelijk aan die welke zij 20 Juli 1949 in Duitsland had kunnen krijgen, plus de kosten die de inkooprijzen van bedoelde waren ingevolge langer bergen hebben doen stijgen;

Overwegende dat uit een bij de memorie van wederantwoord gevoegd « uittreksel uit de verantwoording der zaak » blijkt dat de 500 ton bevroren varkensvlees door de C.I.V. tegen de prijs van 15.663.513 frank zijn verkocht; dat de 400 ton dus voor $15.663.513 \times 4 : 5 = 12.530.810,40$ frank zijn verkocht; dat verzoekster zodoende 2.005.384 frank meer heeft gekregen dan wat zij in Juli 1949 zou hebben aanvaard; dat zij de lasten, waardoor de inkooprijzen is gestegen, in voornoemd stuk als volgt aangeeft:

- 1) « invoerbelasting »;
- 2) « kosten van vervoer en verwerking »;
- 3) « keuring en gewone douaneformaliteiten »;
- 4) « verzekering voor vervoer der waren »;
- 5) « financiële lasten — inventaris van credieten, interesten en andere bankkosten »;
- 6) « exploitatiekosten — opslagplaatsen, verzekering voor koelkamer — commissie, enz... »;
- 7) « kosten van beheer »;

dat alleen laatstgenoemde drie posten kunnen verhoogd zijn door vertraging bij de verkoop der waren; dat die posten in totaal slechts $301.918 + 751.171 + 301.548 = 1.354.637$ frank bedragen, dus voor 400 ton: $1.354.637 \times 4 : 5 = 1.083.709,60$ frank; dat de C.I.V. feitelijk geen verlies heeft geleden als rechtstreeks gevolg der vertraging waarmede zij haar waren, ingevolge de weigering tot uitvoer van de Minister van 20 Juli 1949, heeft moeten verkopen,

Uitspraak doende bij wijze van advies:

BESLUIT:

Artikel 1. — Het verzoek wordt verworpen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 300 frank, zijn ten laste van de Nationale Samenwerkende Vennootschap voor de Vleeshandel en Vleesnijverheid.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer — 23 December 1952.

Voorzitter: M. Verougstraete.

Raadsheren: M.M. De Vreese en Vanparys.

O.M.: M. Matthijs, subst. Procureur-Generaal.

Advocaten: Mrs d'Hanens en Moreels.

Echtscheiding. — Stilzwijgende afstand van gedaan verzet. — Betekening aan pleitbezorger in echtscheidingsprocedure. — Verklaring van pleitbezorger, dat hij geen instructies heeft gekregen, maakt geen einde aan zijn volmacht tot gedingvoering. — Vonnis gedeeltelijk eindvonnis op tussengeschil en gedeeltelijk bloot voorbereidend. — Toepasselijkheid van art. 148, lid 1 Rv. op het bloot voorbereidend gedeelte.

Zelfs in zaken, die zoals echtscheiding, de openbare orde raken, is afstand van een rechtsmiddel (in het onderhavige geval van een aanhangig verzet), die de grond van het recht niet aanraakt, doch alleen slaat op bepaalde proceshandelingen, mogelijk. Zulke afstand kan ook stilzwijgend geschieden, indien hij noodzakelijk en met uitsluiting van elk bedrieglijk opzet dient te worden afgeleid uit de omstandigheden.

Wanneer een der partijen haar bij de aanvang der procedure gestelde pleitbezorger nooit van zijn taak heeft ontheven, zijn de vereiste betekeningen rechtsgeeldig aan deze pleitbezorger gedaan en moesten zij aan hem gedaan worden. De artikelen 261 en 286 Rv. bepalen immers dat de betekeningen aan de pleitbezorger zullen geschieden en schrijven niet betekening aan de partij in persoon voor.

De omstandigheid, dat de pleitbezorger van een van partijen verklaart geen instructies te hebben gekregen, verandert niets aan de kracht van zijn volmacht, die alleen vervalst, wanneer de partij, die de pleitbezorger heeft gesteld, de procedure tot

ontkentenis van gerechtelijke verrichtingen tegen hem heeft ingesteld.

Een vonnis, waarbij geen veroordeling wordt uitgesproken, valt niet onder artikel 147, lid 1, Rv. en moet dus niet aan partij in persoon worden betekend.

In zover een vonnis aanvaardt dat een van partijen afstand heeft gedaan van het vroeger door haar gedane verzet en de procedure van getuigenverhoor regelmatig verklaart, verwerpt het een exceptie van nietigheid ener proceshandeling en is derhalve een eindvonnis op tussengeschied. Waar het echter de verdere behandeling der zaak heeft uitgesteld tot een bepaalde datum, is het bloot voorbereidend en betreft slechts de gang der procedure. Krachtens artikel 148, lid 1, Rv. geldt in zover de uitspraak als betekening.

Wanneer een vonnis gedeeltelijk eindvonnis is op tussengeschied en gedeeltelijk bloot voorbereidend, is de regel van artikel 148, lid 1, Rv. op het bloot voorbereidend gedeelte toepasselijk, zódat voor de uitvoering van dit bloot voorbereidend gedeelte de uitspraak geldt als betekening.

O. M. t/ V.

Advies O.M.

I. Samenvatting der procedureverwikkelingen gedurende het geding in eerste aanleg.

1° Op 28 November 1945 wordt door vrouw V... aan de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde een verzoekschrift tot echtscheiding tegen haar echtgenoot D. M. Liévin, ter hand gesteld wegens nauwkeurig aangestipte gewelddaden en erge mishandelingen, door haar man op haar persoon herhaaldelijk gepleegd tussen September 1943 en einde October 1945, alsook wegens buitenechtelijke betrekkingen, welke haar man met een andere vrouw te St Niklaas-Waas regelmatig zou onderhouden.

2° dd. 5 September 1946 wordt verweerder D. M. bij deurwaardersexploot ter openbare terechtzitting gedagvaard.

3° Op de terechtzitting dd. 24 October 1946, nadat de door verweerder gestelde pleitbezorger op 5-7 October 1946 aangemaand werd te besluiten en de zaak te bepleiten, verklaart deze zich terug te trekken bij gebrek aan onderrichtingen (althoewel hij op dezelfde datum uit naam van verweerder aan de tegenpartij besluiten doet betekenen), en wordt door de Rechtbank een vonnis bij verstek wegens nalatigheid te besluiten gewezen, waarbij aanlegster tot het bewijs toegelaten wordt van de door haar tot staving van haar eis aangestipte feiten, met toelating van verweerder tot het leveren van tegenbewijs.

Dat vonnis wordt aan de pleitbezorger van verweerder betekend op 26 November 1946 en aan de verweerder in persoon op 8 Januari 1947.

4° Intussen echter, en meer bepaald bij verzoekschrift dd. 2 December 1946, tekent verweerder tegen voormeld tussenvonnis tijdig en regelmatig verzet aan.

5° Ondanks dat verzet wordt na verloop van meer dan één jaar de tenuitvoerlegging van het tussenvonnis bij verstek doorgedreven en worden op verzoek van aanlegster de verschillende proceshandelingen verricht met het oog op het houden van het rechtstreeks getuigenverhoor, hetwelk op 2 Juni 1948 doorgaat. Verweerder wordt op dat getuigenverhoor niet persoonlijk opgeroepen; wel verschijnt zijn pleitbezorger onder voorbehoud van al zijn recht, middelen en excepties. Het proces-verbaal van het getuigenverhoor wordt

enkel aan de pleitbezorger van verweerder betekend (22 November 1948), — dus niet aan verweerder in persoon — met aanmaning aan deze pleitbezorger vóór de Rechtbank te verschijnen en aldaar de zaak te bepleiten op 16 December 1948.

6° Op 30 December 1948 verklaart de pleitbezorger van verweerder zich andermaal terug te trekken bij gebrek aan onderrichtingen en wordt door de Rechtbank een vonnis bij verstek wegens nalatigheid te besluiten gewezen, waarbij aanlegster tot de echtscheiding ten nadele van verweerder toegelaten wordt. Dit vonnis wordt betekend aan pleitbezorger van verweerder op 20 Januari 1949 en aan verweerder in persoon op 22 Januari 1949.

7° Bij verzoekschrift dd. 4 Februari 1949 doet verweerder tegen dat verstekvonnis verzet aantekenen, hetwelk hij tevens aan de griffier van de Rechtbank doet aanzeggen. Dit verzet steunt op de nietigheid van de procedure, omdat de oproeping tot het rechtstreeks getuigenverhoor en de betekening van het proces-verbaal van dat getuigenverhoor niet aan verweerder in persoon is geschied, en anderzijds op de noodzakelijkheid van een tegenverhoor, hetwelk verweerder, eiser in verzet, dus uitdrukkelijk aanvraagt vooraleer de Rechtbank ten gronde zou beslissen.

8° Bij vonnis op tegenspraak dd. 19 Mei 1949 verklaart de Rechtbank het verzet ontvankelijk.

Ten opzichte van het tot dan toe niet beslechte verzet, door verweerder aangetekend tegen het tussenvonnis bij verstek dd. 24 October 1946, waarbij aanlegster tot getuigenverhoor toegelaten werd, verklaart de Rechtbank dat het thans door verweerder gedane verzoek om in de gelegenheid te worden gesteld het tegenverhoor te houden, ook voorzien bij voormeld vonnis dd. 24 October 1946, de afstand van verweorders verzet tegen dat laatste vonnis impliceert.

Ten opzichte van de oproeping tot het rechtstreekse getuigenverhoor en van de betekening van het proces-verbaal van dit getuigenverhoor verklaart de Rechtbank, dat deze proceshandelingen regelmatig zijn geschied overeenkomstig de artikelen 261 en 286 Rv.

Ten slotte verdaagt de Rechtbank de behandeling van de grond van de zaak tot op 27 October 1949, zijnde dus meer dan vijf maanden, ten einde uit loutere billijkheid verweerder een laatste maal in de gelegenheid te stellen gedurende deze tijdspanne zijn tegenverhoor te doen houden. Dit vonnis werd nooit betekend.

9° Gedurende de aldus door de Rechtbank gestelde termijn neemt de oorspronkelijke verweerder geen enkele maatregel tot het doen houden van het door hem verzochte tegenverhoor.

Na het verstrijken van deze termijn, zonder dat echter van een aanmaning tot besluiten of tot het bepleiten der zaak gebleken is, wordt door de Rechtbank op 5 November 1949 een vonnis uitgesproken, waarbij het verzet dd. 4 Februari 1949 tegen het vonnis bij verstek dd. 30 December 1948 ongegrond verklaard wordt, en derhalve de echtscheiding tussen partijen ten voordele van oorspronkelijke aanlegster toegelaten wordt. Dit vonnis werd aan oorspronkelijke verweerder, eiser in verzet, betekend op 6 December 1949.

II. Ontvankelijkheid van de rechtsmiddelen.

Bij deurwaardersexploot dd. 6 Februari 1950 is oorspronkelijke verweerder tijdig en in regelmatige vorm in hoger beroep gekomen tegen :

1° het vonnis op tegenspraak dd. 19 Mei 1949, waarbij zijn verzet tegen het verstekvonnis dd. 30 December 1948 ontvankelijk wordt verklaard, doch de stilzwijgende afstand van zijn verzet tegen het tussenvonnis bij verstek dd. 24 October 1946 geconstateerd en de zaak verder tot op 27 October 1949 verdaagd wordt;

2° het vonnis dd. 5 November 1949, waarbij dit-zelfde verzet tegen het verstekvonnis dd. 30 December 1948 ongegrond wordt verklaard.

Ten opzichte zowel van het ene als van het ander vonnis komt dat hoger beroep ons als *ontvankelijk* voor, want, wat o.m. het vonnis dd. 19 Mei 1949 betreft en alhoewel deze beslissing ten slotte uitloopt op een loutere verdaging van de zaak, mag nochtans niet uit het oog verloren worden dat twee beschikkingen van dat vonnis appelland ongetwijfeld grieven; inderdaad: enerzijds verklaart deze beslissing dat hij, door zijn verzoek tot het houden van tegenverhoor geacht moet worden op stilzwijgende wijze afstand te hebben gedaan van zijn verzet tegen het tussenvonnis bij verstek dd. 24 October 1946 en anderzijds beslist dat vonnis dat de oproeping van appelland tot het rechtstreeks getuigenverhoor, alsmede de betekening van het proces-verbaal, van dit getuigenverhoor, regelmatig zijn geschied.

III. Wat de gegrondheid van het tweevoudig hoger beroep betreft.

1° Vonnis op tegenspraak dd. 19 Mei 1949.

A. De afstand van een bepaalde bepaalde proces-handeling kan, zelfs in zaken die zoals het geding tot echtscheiding, de openbare orde raken, doch waar die afstand de grond van het recht niet aanraakt, op *stilzwijgende wijze* geschieden, wanneer die afstand noodzakelijk af te leiden valt uit bepaalde omstandigheden welke duidelijk impliceren dat zonder bedrieglijk overleg een partij geen belang meer hecht aan het doordrijven van een bepaalde procedure of die in strijd zijn met de bedoeling een bepaalde procedure in stand te houden, wat door de rechter soeverein wordt beoordeeld (zie: R. P. D. B., V°. Désistement, n° 72 en 73).

Na de betekening van zijn akte tot verzet dd. 2 December 1946 tegen het tussenvonnis bij verstek dd. 24 October 1946 heeft appelland tussen 2 December 1946 en 21 Mei 1948 (datum waarop oorspronkelijke aanlegster de dagbepaling van het rechtstreeks getuigenverhoor aan appelland, toen opposant — deed betekenen), zodus gedurende meer dan 17 maanden, nagelaten verder te concluderen en zijn verzetsprocedure door te drijven.

Wanneer hij echter naderhand tegen het bij verstek ten gronde gewezen vonnis dd. 30 December 1948 op 4 Februari 1949 verzet aantekent, vraagt hij nu juist aan de Rechtbank een tegenverhoor te mogen houden, hetwelk hem reeds bij het verstekvonnis dd. 24 October 1946 uitdrukkelijk was toegestaan en waartoe zijn akte tot verzet dd. 2 December 1946 tegen dit vonnis noodzakelijk bleek te willen strekken.

Wij zijn van oordeel dat uit dergelijke ondubbelzinnige en niet twijfelachtige houding van appelland de Rechtbank terecht heeft afgeleid, dat de toenmalige opposant tegen het vonnis dd. 30 December 1948 impliciet van zijn verzet dd. 2 December 1946 tegen het tussenvonnis dd. 24 October 1946 afstand had gedaan.

B. Wat betreft de gewraakte onregelmatigheden gepleegd bij de oproeping van appelland tot het rechtstreeks getuigenverhoor en bij de betekening van het proces-verbaal van dit verhoor.

Appelland heeft zich van meetaf (7 September 1946) door een pleitbezorger doen vertegenwoordigen, waaraan al de vereiste betekeningen regelmatig gedaan werden; deze betekeningen zijn geldig en volstaan, zelfs inzake echtscheiding waarin het ambt van een

pleitbezorger wettelijk niet uitgesloten is, zolang de pleitbezorger door de partij *die hem heeft aangesteld niet verloochend wordt*, wat «in casu» nimmer is geschied. (Zie: R. P. D. B., V°, Avoué, n° 262; Brussel, 8 Maart 1929, B. J. 1929, 354, en noot.)

Verder, waar de pleitbezorger op zeker ogenblik verklaard heeft dat hij geen onderrichtingen had, kan in verband met de aard en de strekking van het mandaat «ad litem» hieruit niet worden afgeleid dat de hem overeenkomstig de artikelen 261 en 236 Rv. gedane betekeningen niet geldig zouden zijn.

Naar ons oordeel heeft de Rechtbank dan ook terecht beslist dat de oproeping tot het rechtstreeks getuigenverhoor en de betekening van het proces-verbaal van dit verhoor als rechtsgeldig dienen te worden beschouwd, waar zij regelmatig en overeenkomstig de wettelijke voorschriften van de artikelen 261 en 286 Rv., aan de pleitbezorger van appelland gedaan werden en trouwens moesten gedaan worden, zolang het mandaat «ad litem» van deze ministeriële officier niet ingetrokken werd door de procedure van «ontkentenis van de gerechtelijke verrichtingen van de pleitbezorger» (désaveu).

C. Besluit: Het hoger beroep tegen het vonnis dd. 19 Mei 1949 dient naar ons oordeel te worden afgewezen als zijnde *niet gegrond*.

2° Vonnis dd. 5 November 1949.

A. Appelland oppert tegen het vonnis dd. 5 November 1949, waarbij zijn verzet tegen het vonnis bij verstek dd. 30 December 1948 ongegrond verklaard werd, het bezwaar dat deze beslissing gewezen werd zonder dat hem in *persoon aanmaning* betekend werd ten einde: ofwel te *besluiten* voor de gestelde datum van 27 October 1949 of daarna, ofwel in de zaak op die datum of daarna te pleiten ofwel nog op die datum te verschijnen.

Het vonnis dd. 19 Mei 1949, waarbij voormeld verzet ontvankelijk werd verklaard, werd in bijzijn van de pleitbezorgers uitgesproken.

Waar dit vonnis beslist had omtrent de stilzwijgende afstand van het verzet van appelland tegen het verstekvonnis dd. 24 October 1946, alsmede omtrent de regelmatigheid van de oproeping voor het rechtstreeks getuigenverhoor en van de betekening van het proces-verbaal van dit verhoor aan de pleitbezorger van appelland, moest deze beslissing ongetwijfeld aan de partij zelf, d.w.z. aan de persoon van appelland, betekend worden, zoniet kon de termijn van hoger beroep binnen dewelke de partij tegen dat vonnis gebeurlijk in hoger beroep kon komen, geen aanvang nemen, wat «in casu» is geschied en waardoor het hoger beroep tegen dat vonnis dan ook *tijdig* en *ontvankelijk* is, zoals hierboven vermeld onder n° II. Doch waar hetzelfde vonnis alleen beschikt dat, vooreer ten gronde over de eis tot echtscheiding uitspraak te doen, de verdere behandeling van de zaak *uitgesteld* wordt tot de terechtzitting dd. 27 October 1949 ten einde opposant in de gelegenheid te stellen middelerwijl zijn tegenverhoor te doen houden, betreft deze beschikking naar ons oordeel enkel de *gang van de procedure*.

Buiten de door sommige wettelijke bepalingen voorzien gevallen (b.v. artikel 28 Rv.; artikel 78 wet dd. 9 Juli 1926), heeft de rechtspraak, naderhand bekrachtigd door artikel 7 van het K. B. n° 300, dd. 30 Maart 1936 (artikel 148 Rv.), het voorschrift, betreffende de betekening der vonnissen door artikel 147 Rv., bepaald, niet toepasselijk geacht op *vonnissen die aan de staat van het geding niets wijzigen*, o.m. vonnissen die aan partijen bevelen te pleiten of die

een dag bepalen voor de pleidooien. (Zie: Van Bauwel, deel II, 1936, n° 606, blz. 311, en de aldaar aangehaalde rechtspraak; Beltjens, «Code de Procédure Civile», sub. article 147, n^{rs} 7, 14, 21, 21 bis, 25 bis, 29.)

In dergelijk geval wordt aangenomen dat de uitspraak in bijzijn van de pleitbezorgers (of van partijen) voor *betekening* geldt.

Wij zijn dan ook de mening toegedaan dat het door appellant geopperde bezwaar als niet gegrond voorkomt en dat het vonnis dd. 19 Mei 1949 met het oog op de verdere behandeling van de zaak op de gestelde datum van 27 October 1949 *niet diende te worden betekend, zelfs niet aan de pleitbezorger van appellant in eerste aanleg, noch dat hem een aanmaning diende te worden gedaan om op die datum te verschijnen.* Zoals geïntimeerde opmerkt, volstond de loutere vaststelling dat appellant geen enkel maatregel getroffen had ten einde gedurende de tijdspanne tussen 19 Mei en 27 October 1949 zijn tegenverhoor te doen houden. (Verder zonder belang.)

Arrest

Overwegende dat het hoger beroep ontvankelijk is, ook tegen het vonnis dd. 19 Mei 1949;

dat dit vonnis immers op twee punten van aard is appellant te grieven, nl. daar waar het de afstand van een vroeger verzet aanvaardt en daar waar het de procedure van getuigenverhoor regelmatig verklaart;

I. Betreffende de ingeroepen nietigheid van het vonnis van 19 Mei 1949 :

A. Aangaande de impliciete afstand van het vroeger verzet :

Overwegende dat zelfs in zaken, die zoals echtscheiding de openbare orde raken, een afstand die de grond van het recht niet aanraakt, maar alleen slaat op bepaalde proceshandelingen, mogelijk is;

dat zulke afstand ook op stilzwijgende wijze kan geschieden, indien hij noodzakelijk en met uitsluiting van elk bedrieglijk opzet dient te worden afgeleid uit de omstandigheden of uit de feiten;

Overwegende dat de houding van appellant, die na zijn verzet dd. 2 December 1946 tegen het tussen-vonnissen bij verstek van 24 October 1946, gedurende méér dan 17 maanden naliet zijn verzetsprocedure door te drijven, en die daarna, in zijn verzet dd. 4 Februari 1949 tegen het verstekvonnis ten gronde van 30 December 1948 precies datgene vordert, waartoe ook zijn vorig verzet blijkbaar strekte (nl. een tegenverhoor te mogen houden), op ondubbelzinnige en niet twijfelachtige wijze aantoonde dat appellant van het eerste verzet (dat regelmatig was in de vorm) afstand had gedaan;

B. Aangaande de beweerde onregelmatigheid van de procedure van getuigenverhoor :

Overwegende dat waar het ambt van pleitbezorger in zake echtscheiding weliswaar facultatief, maar toch toegelaten is, en waar appellant zijn van bij de aanvang der procedure gestelde pleitbezorger nooit heeft verloochend, de vereiste betekenings geldig aan deze pleitbezorger werden gedaan en aan hem dienden te worden gedaan, daaronder begrepen de oproeping tot het rechtstreeks getuigenverhoor en de betekening van het proces-verbaal van dit verhoor;

Overwegende immers dat de artikelen 261 en 286 Rv. voorzien dat deze oproeping en betekening aan pleit-

bezorger zullen geschieden en geen betekening aan persoon voorschrijven (zie: Brussel, 8 Februari 1929, B. J. 1929, col. 354-355, en noot);

dat de omstandigheid, dat de pleitbezorger van appellant verklaarde geen onderrichtingen te hebben, niets verandert aan de kracht van zijn mandaat ad litem;

dat zulke verklaring geen einde stelt aan dit mandaat, dat alleen vervalt wanneer de partij, die de pleitbezorger heeft gesteld, de procedure tot ontkenenis van gerechtelijke verrichtingen tegen hem heeft gericht (quod non);

Overwegende dat de procedure, die tot het vonnis van 19 Mei 1949 leidde, dienvolgens regelmatig is, het vonnis zelf geenszins nietig en het hoger beroep tegen dit vonnis derhalve ongegrond;

II. Betreffende de regelmatigheid van het vonnis van 5 November 1949 :

Overwegende dat appellant beweert dat het vonnis van 5 November 1949 niet op regelmatige wijze werd gewezen en nietig is, omdat het werd gewezen zonder dat het vonnis van 19 Mei 1949 hem in persoon werd betekend en zonder dat hem aanmaning werd betekend hetzij om zijn getuigenverhoor te doen houden, hetzij om te besluiten hetzij om te verschijnen of te pleiten op 27 October 1949;

Overwegende dat het vonnis van 19 Mei 1949 het verzet ontvangt, aanvaardt dat appellant afstand heeft gedaan van zijn vroeger verzet, de procedure van getuigenverhoor regelmatig verklaart en ten slotte, vooraleer ten gronde over de vraag tot echtscheiding uitspraak te doen, de zaak voor verdere behandeling uitstelt tot 27 October 1949, ten einde appellant in de gelegenheid te stellen middelerwijl zijn getuigenverhoor (dat hem reeds bij een vorig vonnis was toegestaan) te doen houden;

Overwegende dat het vonnis dd. 19 Mei 1949 geen veroordeling uitspreekt, derhalve niet valt onder artikel 1947, lid 1, Rv. en dus niet aan persoon diende te worden betekend;

Overwegende dat het Hof echter dient na te gaan of het vonnis van 19 Mei 1949 niet aan *pleitbezorger* diende te worden betekend ingevolge artikel 148, lid 2;

Overwegende dat dit vonnis in zover het aanvaardt dat appellant afstand heeft gedaan van zijn vroeger verzet en de procedure van getuigenverhoor regelmatig verklaart, een exceptie van nietigheid ener proceshandeling verwerpt en derhalve definitief is op tussengeschied (Rép. Prat., V^o, Appel, n° 67);

dat het louter voorbereidend is en alleen de gang der procedure betreft daar waar het de verdere behandeling der zaak heeft uitgesteld tot 27 October 1949;

Overwegende dat het op dit laatste punt behoort tot de categorie «vonnissen van eenvoudig onderzoek die de betwisting zelf niet betreffen», vonnissen waarvoor luidens artikel 148, lid 1, Rv. de uitspraak geldt als betekening;

Overwegende dat wanneer een vonnis ten dele definitief is op tussengeschied en ten dele louter voorbereidend, men mag aannemen dat de regel van artikel 148, lid 1, Rv. op het louter voorbereidend gedeelte toepasselijk is, zodat voor de uitvoering van dit louter voorbereidend gedeelte de uitspraak geldt als betekening (vgl. Verbr., 25 Maart 1943, Pas. I, 110);

Overwegende dat ter zake het ingeroepen gebrek aan betekening alleen wordt opgeworpen ten aanzien van dit louter voorbereidend gedeelte van de beslissing, nl. in zoverre het vonnis de verdere behandeling der zaak had uitgesteld;

Overwegende m.a.w. dat het vonnis van 19 Mei 1949 ten aanzien van het gedeelte, waarvan de uitvoering wordt betwist, voldoet aan de voorwaarden van artikel 148, lid 1, Rv. en derhalve niet diende te worden betekend, ook niet aan pleitbezorger;

dat om dezelfde reden ook geen aanmaning tot besluiten of verschijnen diende te worden gedaan;

dat de loutere vaststelling, dat appellant na 27 October 1949 nog steeds geen enkele maatregel had getroffen om zijn getuigenverhoor te doen houden, volstond;

Overwegende dat het tegen het vonnis van 5 November 1949 geopperd bezwaar van onregelmatigheid derhalve ongegrond is;

(Het overige zonder belang.)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

3e Kamer — 22 December 1952.

Alleenrechtsprekend rechter: M. Bervoets.

Openbaar Ministerie: M. Boone.

Advocaten: Mrs Elebaers, J. Wilmots, Castille en De Meyer.

1. **Onrechtmatige daad. — Gebrek als bedoeld in art. 1384 B. W. — Geen oorzakelijk verband. — Eigen onvoorzichtigheid van de slachtoffers.**

2. **Burgerlijke rechtsvordering. — Kosten van de oproeping in vrijwaring ten laste gebracht van de in het ongelijk gestelde eiser in de hoofdzaak.**

1. *Een « gebrek » als bedoeld in artikel 1384 B.W. is zodanige toestand van de zaak, waardoor haar gebruik gevaar oplevert.*

In het onderhavige geval bestaat er geen oorzakelijk verband tussen het gebrek van de zaak en de ontstane schade. Oorzaak van de schade is de onvoorzichtigheid van de slachtoffers geweest, die als vakkui moesten weten, dat het steunen op de defecte borstwering om lasten te hijsen gevaarlijk was.

2. *Wanneer het vanwege verweerder in de hoofdzaak een wijze en voorzichtige maatregel blijkt geweest te zijn, zijn waarborgen in vrijwaring op te roepen, moeten de kosten van de oproeping in vrijwaring ten laste van de in het ongelijk gestelde eiser in de hoofdzaak gebracht worden.*

Gemeenschappelijke Verzekeringskas van Bouwwerk, Handel en Nijverheid t/ Tilkens en Zuckerman;
Tilkens t/ Unterman; Phenix Belge t/ Tilkens;
Tilkens/ t Van Erp.

Aangezien de zaken ingeschreven op de Algemene Rol onder de nummers 41.081, 41.110, 41.811, 41.908 en 42.275 dienen samengevoegd te worden als zijnde verknocht;

In feite:

Aangezien het ongeval, overkomen aan de werklieden Spruyt Felix en Van Gestel Guilliellmus, gebeurd is in de volgende omstandigheden:

De partij Tilkens, eigenaar van het huis Oude Vaartplaats 8, had meubelen gekocht bij de partij Unterman en Unterman had opdracht gegeven aan partij Zuckerman deze meubelen in het huis van Tilkens te bestellen;

Al de meubelen werden besteld — en die, welke naar boven moesten, werden langs de trap daar gebracht — enkel een tafelpoot, wegend 26 kilo, maar die nogal

breed was, werd met koorden door Spruyt en Van Gestel naar boven getrokken; toen die tafelpoot bijna boven was en Spruyt zich voorover boog, begaf de borstwering en vielen Spruyt en Van Gestel naar beneden;

De borstwering was volgens vaststellingen der politie bevestigd met twee ijzeren pinnen in de muur en op de bevloering met schroefjes, die door de zink in de houten balk vastzaten en geheel verroest waren;

Het strafrechtelijk onderzoek bleef zonder gevolg;

De twee werklieden werden vergoed door de partij « Le Phénix Belge » en « De Gemeenschappelijke Verzekeringskas van Bouwwerk, Handel en Nijverheid ».

In rechte:

Aangezien de beide verzekeringen: « De Gemeenschappelijke Verzekeringskas van Bouwwerk, Handel en Nijverheid » en « Le Phénix Belge » respectievelijk de werklieden hunner cliënten (ABEMO en Zuckerman) hebben vergoed — en in de plaats gesteld zijn in de rechte van de slachtoffers, en als aansprakelijk Tilkens hebben gedagvaard als zijnde de eigenaar van het huis, waarop zich de borstwering bevond, waarvan volgens hen het gebrek de oorzaak is geweest van het ongeval;

Aangezien zij dus moeten bewijzen dat het ongeval is geschied tengevolge van het gebrek van die borstwering;

Aangezien de partij « Le Phénix Belge » het gebrek aldus beschrijft: « zijnde de totale doorroesting van de ijzeren pinnen en der drie ijzeren steunpunten » (zie zittingsbesluiten);

Aangezien de partij « Gemeenschappelijke Verzekeringskas van Bouwwerk, Handel en Nijverheid » het gebrek in haar dagvaarding aldus beschrijft: « de borstwering in totale slechte staat verkeerde en niet de minste weerstand kon bieden »;

Aangezien door gebrek in de zin van artikel 1384 B. W. men verstaat, een toestand van een voorwerp of gebouw, welke voor het gebruik waartoe het bestemd is gevaarlijk of hinderlijk werkt;

Aangezien het volstaat de borstwering in kwestie — welke geheel gelijk is aan de twee nog bestaande borstweringen, welke respectievelijk nog bestaan vóór de twee andere vensters — om zich rekening te geven dat geen enkel vakkundig of voorzichtig werkmán er zou aan denken die borstwering te gebruiken als steunpunt voor een ophaalmanoeuvre;

Aangezien een aandachtige inzage van het strafrechtelijk onderzoek aan het licht brengt, wat de debatten ter zitting niet hebben doen blijken, d.w.z. dat benevens het gewicht van de tafelpoot van 26 kilo het gewicht van de twee werklieden nog is komen te rusten op die borstwering;

Aangezien ook aan de politie aanstonds de broosheid van die borstwering is opgevallen;

Aangezien dus niet de blote omstandigheid, dat die borstwering niet zeer sterk was, de oorzaak is geweest van het ongeval, maar het feit dat in strijd met de vakkunde, die men mag verwachten van vakkui, deze laatste een risico hebben willen lopen, welke zij niet het recht hebben op de schouders van partij Tilkens te wentelen;

Aangezien in dergelijke omstandigheden het Hof van Beroep te Gent van oordeel is geweest dat er geen oorzakelijk verband is tussen het zagezegde gebrek en het ongeval, maar dat dit ongeval te wijten is aan de onvoorzichtigheid van de slachtoffers;

Aangezien de partij Tilkens de partijen Unterman en Van Erp in zake heeft geroepen in vrijwaring;

Aangezien, vermits de partij Tilkens niet veroordeeld

wordt, de partijen Unterman en Van Erp niet kunnen tot vrijwaring veroordeeld worden;

Aangezien echter, gelet op de vraag, ingeleid door de partijen «Le Phénix Belge» en «Gemeenschappelijke Verzekeringskas van Bouwwerk, Handel en Nijverheid» tegen Tilkens, het als wijs en voorzichtig voorkomt van wege Tilkens de nodige voorzorgen te nemen om zijn rechten te vrijwaren en dat hij daartoe genoopt werd door het optreden van partijen, die in het ongelijk werden gesteld;

Aangezien dus de kosten van die oproeping in vrijwaring moeten gelegd worden ten laste van de aanlegster in hoofdeis en dit op ieder voor de helft;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gehoord in openbare zitting van 25 November 1952 het eensluidend advies van de heer Boone, Substituut van de Procureur des Konings, uitgebracht in de Nederlandse taal;

Rechtdoende op tegenspraak;

Alle verdere en strijdige besluiten verwerpende;

Voegt samen de zaken ingeschreven op de Algemene Rol onder nummers 41.081, 41.110, 41.811, 41.908 en 42.275 als zijnde verknocht;

Wijst partijen «Le Phénix Belge» en «Gemeenschappelijke Verzekeringskas voor Bouwwerk, Handel en Nijverheid» af van hun eis en veroordeelt deze partijen tot al de kosten van het geding, erin begrepen de kosten van oproeping in vrijwaring door partij Tilkens van partij Unterman (A. R. 41.110 en 41.908) en van partij Van Erp;

Verleent akte aan partijen van hun schatting van het geding.

NOOT: Tegen bovenstaand vonnis werd hoger beroep ingesteld.

Het arrest van het Hof van Beroep te Gent, waarvan in de gepubliceerde beslissing gewag wordt gemaakt, is klaarblijkelijk dit van 25 Februari 1925, verschenen in «La Belgique Judiciaire», 1925, 314.

TAALKUNDIGE KRONIEK

GELUKKEN EN SLAGEN

De moderne mens komt voortdurend in contact met vreemde talen en wanneer zijn taalgevoel niet zeer vast is, zal zijn taalgebruik vlig afwijken van het taaleigen.

Dr Remi Sterkens.

Bij het gebruik van woorden, die we vaak al te letterlijk vertalen uit het Frans of die we uit gemakzucht lukraak kiezen, verdient het aanbeveling na te gaan of onze taal er de juiste, de passende termen voor heeft.

Onder die woorden, welke soms in de journalistieke en handelstaal aanleiding geven tot een gedachtenwisseling, behoren ongetwijfeld *gelukken* en *slagen*.

Aangaande de fijne taalschakering tussen die twee werkwoorden zal menig dagbladschrijver en briefwisselaar bij zich zelf de woorden kunnen herhalen, welke een Noordnederlandse auteur op de lippen van een van zijn helden legde: «Daar lee ik over te piekeren...».

Dat onderscheid tussen *gelukken* en *slagen* biedt nochtans geen onoverkomelijke moeilijkheden. In Noord-Nederland worden die twee werkwoorden doorgaans heel concreet gebruikt. De keus van het werkwoord is uiterst belangrijk. Professor De Voofs no-

teerde in zijn «Nederlandse Spraakkunst» (2de herz. dr.): [het werkwoord is] «de ruggegraat van onze zinnen» (Kruisinga), «het leven brengend element» (Jespersen).

Hieruit mogen we besluiten dat het werkwoord met veel overleg dient gekozen. Dat kan ons leiden om niet alleen het onderscheid te vatten tussen *gelukken* en *slagen*, maar zulks kan er ons eveneens toe brengen gelijksoortige werkwoorden juist te leren bezigen.

Velen mogen tot hun verdediging doen gelden, dat de tweetaligheid hen op een dwaalspoor brengt. Wij denken b.v. aan het werkwoord «réussir» dat we kunnen vertalen door *gelukken* en *slagen*.

De volgende aanhalingen uit de pers, tonen ons het veelvuldig foutief gebruik aan van *gelukken* en *slagen*:

1. De rijkswacht van Leuven is er in *gelukt* het lijk te identificeren, dat Zaterdagmiddag uit de vaart Leuven-Mechelen werd gehaald (sic).

(Brussel, 7-3-1951.)

2. De auteur zag zich genoodzaakt bij algemeenheden te blijven (sic), dus bij een totaalbeeld (sic), van de Kerkgeschiedenis, waarin hij ten volle is *gelukt*.

(Gent, 6-7-1952.)

3. Na een heftige woordenwisseling hebben de Chinese soldaten getracht een Portugese soldaat mede te sleuren, zonder hierin echter te *lukken*.

(Brussel, 29-7-1952.)

4. Tijdens de maand October moeten zij *gelukken* in een proef, die handelt (sic) over de grondige kennis van de eerste taal en de effectieve kennis van de tweede taal. (Id. *ibid.*)

5. Ik geloof nooit dat ik er in *lukken* zal, vloeiend (sic) Arabisch te spreken... (Brussel, 6-8-1952.)

6. ...Zo men er niet in *gelukt*, zal men niet aandrigen, daar men het oog zou kunnen kwetsen (sic).

(Brussel, 19-8-1952.)

7. De bijzondere opsporingsbrigade van St-Niklaas werd hiervan in kennis gesteld en *gelukte* er in zekere (sic) S... H..., uit St-Niklaas (sic), op heterdaad te betrappen.

(Gent, 2-11-1952.)

We willen gezinszins aansturen op een schrifttaalverering, zoals die in de XVIII^{de} eeuw werd beoefend, maar we hebben misschien toch het recht ons af te vragen:

Welk is het onderscheid tussen *gelukken* en *slagen*?

De taalzuiveraars lichten ons hierover als volgt in:

1. *H. Meert*: ...Maar nooit heeft *gelukken* een persoonsnaam tot onderwerp. Ik weet niet waarin hij ten volle *gelukt* (lees: geslaagd) is.

2. *L. Grootaerts*: Zeg niet Hij is er niet in *gelukt*, maar: Hij is er niet in geslaagd. (Het onderwerp is een persoonsnaam.)

3. *G. Lombard*: Hij gelukt er in, gebruik: Hij slaagt er in.

4. *Fr. Gevels*: N[iet] als wij *gelukken*; w[el] Als wij *slagen*.

5. *M. J. Koenen*: *Gelukken* Z.-N. gallicisme. Hij is niet gelukt; (lees): Hij is niet geslaagd.

6. *J. Verschueren* S. J.: Op het woord *slagen*: Hij is bij N. naar wens *geslaagd* om zijn voorstel te doen aannemen; hij is met die drukker niet *geslaagd*. *Slagen* voor een examen; voor Engels *geslaagd*. Zij werkte maar door zonder ooit te *slagen*.

7. *Van Daele*: *Gelukken* Zuidnederlands gallicisme. *Slagen* (in): Wij zullen het u honderdmaal vergelden, als wij *gelukken*; hij *gelukte* in al zijn voornemens.

8. *J. H. Van Beckun* (Van Gelderen's Duits Woordenboek): (ZN.) hij zal niet *gelukken*...

Onze lezers zullen nu wellicht zelf in staat zijn de bovenstaande zinnen te verbeteren. De fingerwij-

zingen van onze taalkundigen zijn duidelijk genoeg om alle grove fouten te vermijden. Voortaan kunnen alle taalvrienden aan het werkwoord **SLAGEN** zijn recht laten wedervaren.

Op welke manier mogen we het werkwoord «réussir» vertalen?

K. R. Gallas, de ijverige en gewaardeerde taalkundige, die vier jaar aan zijn «Frans-Nederlands — Nederlands-Frans Woordenboek» heeft gewerkt, zal het ons enigszins leren. Wat lezen we op het werkwoord «réussir»?

La campagne ne vous réussit pas. 't Buitenleven doet u geen goed.

Tout lui réussit. Het loopt hem in alles mee.

Réussir au-delà de ses désirs. Zijn wensen voorbijstreven; maar al te goed slagen.

Cela ne lui a pas bien réussi. Iets niet goed tot stand brengen.

Elle réussit tout ce qu'elle veut. Zij brengt er altijd alles goed af.

Met dat keurig en zuiver idiomatisch Nederlands zal iedereen ongetwijfeld instemmen.

(Slot volgt.) *Albert Blonrock.*

Taalkundige bedenking

... hij die de zaak (de taal) bestudeerd heeft, kan op zijn geweten verklaren, dat een *zuivere* taal in Vlaanderen onbekend is. op al onze schrijvers kleefde de erfzonde; geen schrijft onberispelijk; allen zijn slachtoffers van historische verbastering: ze schrijven Zuidnederlands. Slechts enkelen zal men vinden die zich door hun gekuiste taal gunstig onderscheiden.

H. Meert,

(Voorrede in:
«Onkruid onder de tarwe»,
1941.)

MEDEDELINGEN

Naar aanleiding van het artikel, dat in ons vorig nummer verscheen onder de titel «Licitation van onroerende goederen. Bekrachtiging en beraadslaging van de familieraad. Bevoegdheid» van de hand van Mr G. Van den Berghe, ontvingen wij van de Heer Van Winkel, Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent, het hier onderstaand schrijven:

Geachte Heer Hoofdopsteller,

Mag ik er even uw aandacht op vestigen dat de mening van Timmermans, die bestreden wordt in het artikel over de verkoop van onroerende goederen aan minderjarigen toebehorende, dat vandaag in het Rechtskundig Weekblad verschijnt, deze is die werd uitgedrukt in de eerste uitgave (1876) van het werk «Loi du 12 juin 1816» (blz. 66 — en niet 166 — Nr 8), terwijl in de tweede uitgave (1880) de auteur die zienswijze reeds volkomen heeft laten varen en, op grond van art. 885 van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, aanneemt dat de bekrachtiging van de beraadslaging van de familieraad, die de machtiging tot de verkoop verleend heeft, in ieder geval tot de bevoegdheid behoort van de arrondissementsrechtbank in wier rechtsgebied de familieraad gehouden werd (Eerste boek, Nrs 131 en v. blz. 119 en v.).

Oprecht genegen.
(get.) *L. Van Winckel.*

VRIJE UNIVERSITEIT TE BRUSSEL

Het Rechtsgenootschap der Vrije Universiteit Brussel verleent een studiebeurs aan een rhetorica-leerling van een der Athenaei of Lycea van het Vlaamse land.

De wedstrijd tot het bekomen van deze beurs bestaat uit een verhandeling over een onderwerp van algemene ontwikkeling. De eerste gerangschikte bekomt een gratis inschrijving aan de Nederlandstalige Rechtsfaculteit te Brussel, en de gestencileerde cursussen die door het Rechtsgenootschap werden uitgegeven.

Deze wedstrijd gaat door op Donderdag 14 Mei a.s.; bijeenkomst der deelnemers in de hall van het Studententehuis, Paul Hegerlaan, 22, te 14 uur.

Alle inschrijvingen dienen vóór 13 Mei gestuurd aan de voorzitter van het Brussels Rechtsgenootschap, Piet Declerck, Paul Hegerlaan, 22, te Brussel.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie - n° 3.
Wetgeving.

De Gemeente - n° 46.
Paul Colet, Het probleem van de gemeentelijke financiën. — J. Defourny, Het stelsel van de intercommunale verenigingen. — R. Wilkin, De gemeentelijke autonomie.

De Gemeente Gids - n° 48.
Bevoegdheden van de burgemeester Officier van Gerechtelijke Politie. — De Noord-Zuidverbinding. — Rechtspraak.

De Gemeentekeure - n° 50.
Firmin Poellaer, De Henri-Frickschool te Sint Joost-Node.

Tijdschrift voor Gemeenterecht - n° 4.
Secretaris (Gemeente vervolg). — Belastingen. — Benoemingen.

Algemeen fiscaal Tijdschrift - n° 7.
Tarief der Inkomstenbelasting voor het dienstjaar 1953. — Bewijskracht der boekhouding. — Gezinspolitiek in Belgisch Congo, enz.

Nederlands Juristenblad - afl. 18.
Mr J. C. van Sandick, Het ontslagrecht. — Mr Dr. J. Winsemius, De waterschappen in de branding (II, slot) — Mr J. C. M. Leyten, De artikelen 316 en 416 Wetboek van Strafrecht. — C. P. F. Was, Artikel 22 W. V. R.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie - n° 4293.

Mr H. Schuttevåer, De nietigheid van een levering van onroerend goed krachtens «zwarte koop» in verband met fiscaal en civielrecht. (II°). — Prof. J. H. Beekhuis, Het nieuwe B.W., aansprakelijkheid voor gevaarlijke voorwerpen.

Journal des Tribunaux - n° 3979.
Charles Huberlant, La compétence respective des cours et tribunaux et du Conseil d'Etat. — Jurisprudence.

Revue critique de jurisprudence belge.
Jurisprudence.

Res et Jura Immobilia - 1er trimestre.
Architectes. Constructions.